

De arbeidsmarkt voor logopedisten in Nederland

Een capaciteitsraming vanaf 2023

E. Vis
L. Flinterman
A. van Schaijk
R. Batenburg

NIVEL
Kennis voor betere zorg

Het Nivel levert kennis om de gezondheidszorg in Nederland beter te maken. Dat doen we met hoogwaardig, betrouwbaar en onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar thema's met een groot maatschappelijk belang. 'Kennis voor betere zorg' is onze missie. Met onze kennis dragen we bij aan het continu verbeteren en vernieuwen van de gezondheidszorg. We vinden het belangrijk dat mensen in staat zijn om deel te nemen aan de samenleving. Ons onderzoek draait uiteindelijk om de vraag hoe we de zorg voor de patiënt kunnen verbeteren. Alle onderzoeken publiceert het Nivel openbaar, dat is statutair vastgelegd.

Januari 2024

ISBN 978-94-6122-811-6

030 272 97 00

nivel@nivel.nl

www.nivel.nl

© 2024 Nivel, Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT

Gegevens uit deze uitgave mogen worden overgenomen onder vermelding van Nivel en de naam van de publicatie. Ook het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning in artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Voorwoord

In deze rapportage worden de uitkomsten beschreven van een onderzoek naar de arbeidsmarkt van logopedisten in Nederland, hierbij zijn alle werkvelden van de logopedist meegenomen. De huidige situatie en toekomstige ontwikkelingen in de vraag naar en het aanbod van logopedisten zijn op basis van verschillende bronnen en methoden cijfermatig in kaart gebracht. Het resultaat is een capaciteitsraming, waarmee voor een aantal scenario's de benodigde instroom in de opleiding logopedie voor de toekomst is bepaald. Ook wordt gekeken naar andere manieren om evenwicht op de arbeidsmarkt te bereiken.

Dit onderzoek is door het Nivel uitgevoerd in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Logopedie en Foniatrie (NVLF) en het Landelijk Overleg Opleidingen Logopedie (LOOL). Dank gaat uit naar de begeleiding vanuit de NVLF door Marliek Schulte en Boudewijn de Ridder en vanuit het LOOL door Sofie van Wessel, Bonnie Koopmans en Ilvi Blessenaar.

Ook gaat onze dank uit naar de deelnemers aan de focusgroepen, de opleidingen logopedie voor het aanleveren van gegevens, en alle logopedisten die de vragenlijst hebben ingevuld. Dankzij hun medewerking kon dit onderzoek worden uitgevoerd.

Utrecht 2024, de auteurs

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	6
1 Inleiding	8
1.1 Aanleiding	8
1.2 Doel en onderzoeksvragen	8
1.3 Leeswijzer	10
2 Methode	11
2.1 Het rekenmodel voor capaciteitsramingen	11
2.2 Gegevensbronnen	13
3 Het beschikbare aanbod aan logopedisten	17
3.1 Nu werkzame logopedisten	17
3.2 Logopedisten in opleiding, nu en in de toekomst	20
3.3 Aanbodparameters voor het ramingsmodel	22
4 Werkveld en ervaren arbeidsmarktpositie logopedisten	24
4.1 Aantal aanstellingen, type dienstverband en type organisatie	24
4.2 Werkplezier, werkdruk en aansluiting opleiding bij huidige werk	26
4.3 Bij- en nascholing	28
5 Loopbaanwensen en verwachtingen van studenten logopedie	30
5.1 Kenmerken van de respondenten	30
5.2 Vooropleiding	31
5.3 Gewenste loopbaan na de opleiding	31
5.4 Redenen om niet als logopedist te gaan werken	32
5.5 Regiovoorkeur	32
5.6 Enkele stellingen over het beroep en de toekomstige loopbaan	33
6 Het benodigde aanbod aan logopedisten	35
6.1 Onvervulde vraag	35
6.2 Demografie	36
6.3 Effecten van niet-demografische ontwikkelingen	36
6.4 Vraagparameters voor het ramingsmodel	39
7 Benodigde instroom in de opleiding logopedie	40
7.1 Scenario's	40
7.2 Beschikbaar aanbod	41
7.3 Benodigd aanbod	44
7.4 Oplossingsrichtingen	46
7.5 Conclusie en aanbevelingen	49
Literatuur	52

Bijlage A Vragenlijst logopedisten	53
Bijlage B Vragenlijst studenten	61
Bijlage C Aanvullende analyses werkplezier	66

Samenvatting

Doel en aanleiding

Hoe verhouden vraag en aanbod zich op de arbeidsmarkt van logopedisten, hoe zal deze verhouding zich in de toekomst ontwikkelen, en wat betekent dit voor de benodigde instroom in de logopedie-opleiding in Nederland? En hoe dragen de vijf ambities van de NVLF hieraan bij? Om deze vragen te beantwoorden is dit onderzoek uitgevoerd. Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen en een rekenmodel voor capaciteitsramingen. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Logopedie en Foniatrie (NVLF) en het Landelijk Overleg Opleidingen Logopedie (LOOL).

Aanpak en scenario's

In het onderzoek is eerst het huidige aanbod aan logopedisten in kaart gebracht. Dit is gedaan voor de gehele beroepsgroep van logopedisten. Dus de logopedisten werkzaam in de eerste, tweede en derde lijn en in het onderwijs. Dit is gedaan door een enquête onder logopedisten in Nederland uit te zetten, gegevens van de opleidingen te analyseren, en hiermee een prognose te maken van het beschikbare aanbod in de komende 20 jaar. Ten tweede is onderzocht wat relevante trends zijn die de vraag naar logopedisten in Nederland zullen bepalen. Op basis van literatuuronderzoek, scenario-workshops en de ambities van de NVLF zijn drie toekomstscenario's doorgerekend om het benodigde aanbod aan logopedisten in de komende 20 jaar in te schatten.

Ontwikkelingen in vraag en aanbod in de komende 20 jaar

De eerste uitkomst van de capaciteitsraming is dat er momenteel een tekort is op de arbeidsmarkt van logopedisten. Deze bedraagt 11% van de huidige capaciteit. Als de huidige instroom in de opleiding zal doorzetten, zal het aantal logopedisten in de komende 20 jaar met 16% toenemen maar de instroom in de opleiding zal naar verwachting gaan afnemen. Daarmee kan het huidige tekort in principe nog worden ingelopen. Naar verwachting neemt ook de vraag naar logopedisten de komende 20 jaar verder toe. Voor twee van de drie doorgerekende scenario's betekent dit dat het tekort aan logopedisten in de toekomst juist groter zal worden. In het derde scenario zal er over 10 jaar evenwicht zijn maar op de langere termijn zou er dan ook weer een tekort aan logopedisten ontstaan.

Implicaties voor beleid

Om de verwachte tekorten te voorkomen kan ingezet worden op drie verschillende oplossingsrichtingen. Ten eerste is dit het verhogen van de opleidingsinstroom. In twee van de drie scenario's is berekend dat deze met minimaal 35% verhoogd zou moeten worden, wat bepaald niet realistisch lijkt omdat er juist steeds minder studenten beginnen met de logopedie-opleiding. Ten tweede is hypothetisch doorgerekend wat het effect zou zijn van het verhogen van de deeltijdfactor van 0,75 naar 0,8. Hiermee zou binnen 10 jaar evenwicht op de arbeidsmarkt kunnen worden bereikt, maar in één van de drie scenario's zal het tekort daarna toch weer ontstaan. Ten derde is

gerekend met de mogelijkheid tot het verhogen van de efficiëntie, hypothetisch dat 18% aan capaciteit gewonnen zou worden door administratieve lasten te verminderen en daarmee meer tijd over te houden voor direct patiëntcontact. Deze doorrekening laat zien dat de tekorten hiervoor wat worden verkleind, maar in twee van de drie scenario's structureel blijven bestaan.

Aanbevelingen

De verwachte, structurele tekorten op de arbeidsmarkt voor logopedisten nopen tot een strategisch en proactief arbeidsmarktbeleid. Een combinatie van maatregelen is daarbij noodzakelijk, gezien de complexiteit, haalbaarheid en risico's van enkelvoudige oplossingsrichtingen. Rekening houdend met het potentiële effect van maatregelen op de korte en lange termijn, en de verschillende mogelijkheden om deze te implementeren in de verschillende werkvelden van de logopedie, kan gedacht worden aan een pakket waarin gestreefd wordt naar:

- De opleidingsinstroom zoveel mogelijk op peil houden;
- Logopedisten proberen positief te stimuleren om meer uren te gaan werken;
- De efficiency in het werkproces te verhogen met behoud van de aantrekkelijkheid van het vak, door het verminderen of herschikken van administratieve lasten en het inzetten van innovatieve behandelmethoden zoals hybride zorg;
- De arbeidsvoorwaarden voor logopedisten (met name in de eerste lijn) verbeteren.

1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding van dit onderzoek beschreven. Daarnaast wordt het doel van dit onderzoek met de bijbehorende onderzoeksvragen geformuleerd. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de beroepsvereniging voor logopedisten (NVLF) en het Landelijk Overleg Logopedie Opleidingen (LOOL).

1.1 Aanleiding

De arbeidsmarkt voor logopedisten in Nederland verandert. Op dit moment zijn er signalen over tekorten in alle sectoren waarin logopedisten werkzaam zijn, mede door een toenemende uitstroom, en een verminderende belangstelling voor de opleiding. Daarnaast speelt een aantal ontwikkelingen die de toekomstige vraag naar logopedisten zou kunnen gaan veranderen. Hierbij gaat het onder andere om vergrijzing van de bevolking, maar ook andere trends die de huidige en potentiële doelgroep van de logopedisten kan gaan veranderen. Deze ontwikkelingen hebben een direct effect op de werkpraktijk van logopedisten, en op de aansluiting tussen de opleiding en het beroep. Een complicerende factor hierbij is dat veel ontwikkelingen regionaal kunnen verschillen.

De ontwikkelingen aan zowel de vraag- als aanbodkant van de arbeidsmarkt bepalen de huidige en toekomstige arbeidsmarktbehoefte aan logopedisten in Nederland. Anno 2023 is er behoefte aan een capaciteitsraming voor logopedisten en een daaruit volgend advies voor de opleidingsinstroom op landelijk niveau en de impact hierop van mogelijke andere beleidsmaatregelen. Wat betreft de opleidingsinstroom (als 'motor van de arbeidsmarkt' één van de meest doelmatige beleidsinstrumenten) is de concrete vraag of de huidige instroom genoeg is om nu en in de toekomst voldoende logopedisten beschikbaar te hebben om aan de veranderende zorgvraag te voldoen. Daarnaast wordt er gekeken naar de verwachte effecten van de vijf ambities voor de toekomst van de logopedist die door de NVLF zijn geformuleerd te weten:

- Hybride zorg
- Interprofessioneel samenwerken
- Verminderen administratieve lasten
- Loon naar werken
- Staan voor kwaliteit

Deze ambities worden meegenomen in de oplossingsrichtingen die worden doorgerekend voor de verschillende toekomstscenario's voor de logopedisten.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

1.2.1 Doel

Het doel van dit onderzoek is een capaciteitsraming uit te voeren, om ten eerste een advies voor de gewenste instroom in de bacheloropleiding tot logopedist voor de komende jaren op te kunnen stellen. Daarnaast zal dit advies in de huidige en verwachte toekomstige beleidscontext worden geplaatst met behulp van verschillende scenario's zodat ook de impact van andere ontwikkelingen

(bijvoorbeeld in de opleiding, het vak, de ambities van de NVLF en de logopedie als sector) worden meegenomen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

De volgende onderzoeksvragen worden in dit onderzoek beantwoord:

1. Ten aanzien van het aanbod op de arbeidsmarkt van logopedisten in Nederland zijn de onderzoeksvragen:
  - Hoeveel logopedisten (in personen en fte) zijn er werkzaam in Nederland, naar leeftijd en geslacht? En hoe is hun werktijd verdeeld naar sector, cliënt- en niet cliëntgebonden tijd?
  - Hoe zal het arbeidsaanbod van logopedisten zich als resultaat van in- en uitstroom in de komende 10 tot 20 jaar ontwikkelen?
  - Wat is tot nu toe de in- en uitstroom geweest op de Nederlandse arbeidsmarkt van logopedisten, ook vanuit andere landen?

2. Ten aanzien van de vraag op de arbeidsmarkt van logopedisten in Nederland zijn de specifieke onderzoeksvragen:
  - Wat is de huidige onvervulde vraag naar logopedisten, afgaande op de huidige vacaturegraad, wachtlijsten en de regionale spreiding hierin binnen Nederland?
  - Hoe zal de vraag naar logopedisten zich de komende 10 jaar ontwikkelen onder invloed van:
    - demografische, epidemiologische en sociaal-culturele ontwikkelingen in de samenleving en bevolking in Nederland?
    - ontwikkelingen in de organisatiecontext waarin logopedisten werkzaam zijn, in termen van vakinhoudelijke ontwikkelingen, het takenpakket, efficiency en technologie, arbeidstijdverkorting en samenwerking met aanverwante beroepsgroepen (horizontale en verticale substitutie)?
    - ontwikkelingen in de sector en het beleid van de overheid en zorgverzekeraars, in termen van bekostiging, accreditatie, het skillmix- en taakherschikkingsbeleid en regionale samenwerkingsverbanden?

3. En ten aanzien van de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt van logopedisten in Nederland zijn de twee vragen die het onderzoek complementeren:
  - Gegeven de berekeningen en schattingen van het huidige en toekomstige aanbod en vraag naar logopedisten, wat is dan volgens het ramingsmodel (a) de toekomstige aansluiting tussen vraag en aanbod over 10 jaar, en (b) wat volgt hieruit omtrent de benodigde instroom in de bacheloropleiding om binnen 10 jaar evenwicht tussen vraag en aanbod te bereiken?
  - Hoe verhoudt het instroomadvies zich tot de huidige en verwachte beleidscontext en welke andere aanbevelingen kunnen gedaan worden om over 10 jaar evenwicht te hebben op de arbeidsmarkt voor logopedisten?

De antwoorden op deze drie onderzoeksvragen leiden tot een instroomadvies voor de opleiding logopedie. Daarnaast wordt er een impactanalyse uitgevoerd op dit instroomadvies om inzicht te geven in hoe dit advies tot stand komt gegeven de verschillende factoren die het beschikbare en benodigde aanbod aan logopedisten beïnvloeden.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van dit rapport worden de gebruikte methoden en bronnen voor dit onderzoek beschreven. In hoofdstuk 3 tot en met 5 worden de resultaten met betrekking tot het aanbod en de logopedisten die nu de opleiding volgen gepresenteerd. Hoofdstuk 6 beschrijft de (toekomstige) vraag naar logopedisten. In hoofdstuk 7 wordt op basis van de resultaten in de voorgaande hoofdstukken het aantal benodigde opleidingsplaatsen om evenwicht te krijgen en/of te behouden tussen vraag en aanbod gepresenteerd. Ook worden hier andere mogelijke oplossingsrichtingen voor het verkrijgen van evenwicht op de arbeidsmarkt besproken.

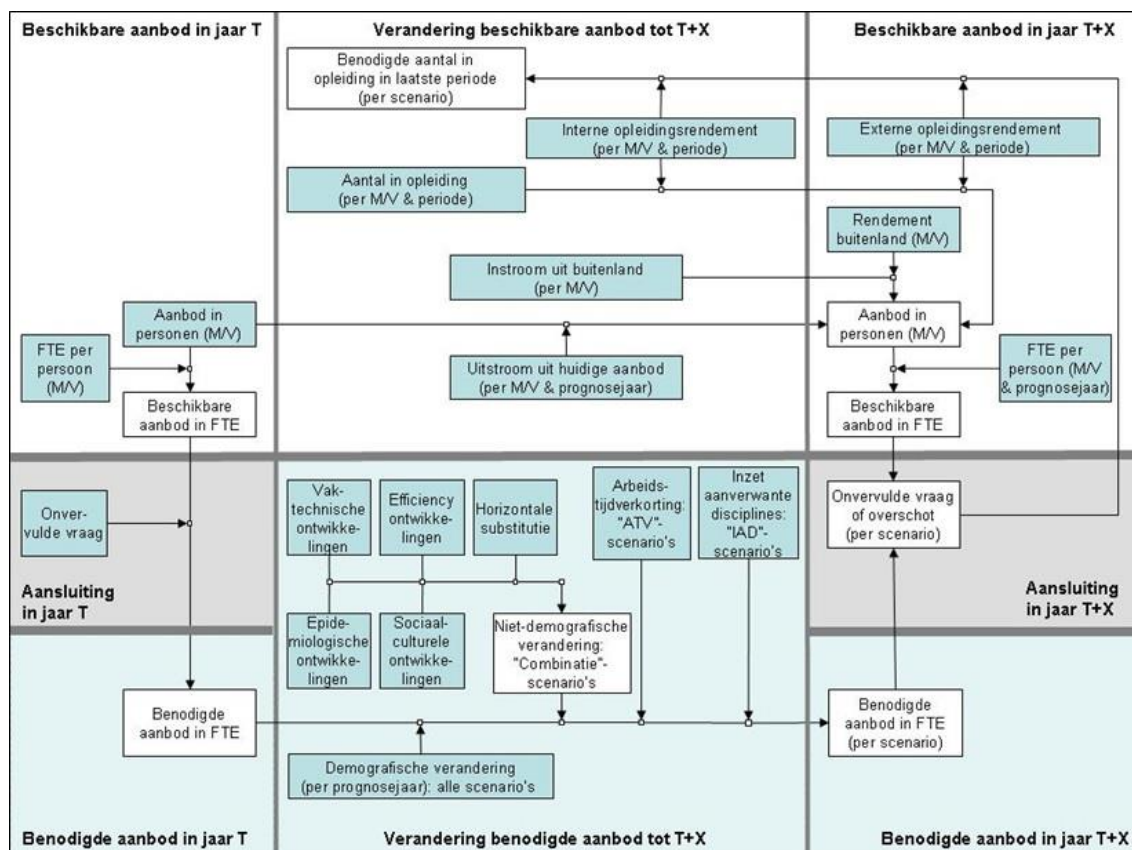
2 Methode

In dit hoofdstuk worden de gebruikte methoden en bronnen voor dit onderzoek beschreven.

2.1 Het rekenmodel voor capaciteitsramingen

Het ramingsmodel zoals het gebruikt wordt voor dit onderzoek is schematisch weergegeven in Figuur 1. Het model is opgedeeld in twee lagen: het beschikbare aanbod van een beroepsgroep (de bovenste witgekleurde helft van de figuur) en het benodigde aanbod van een beroepsgroep (de onderste blauwgekleurde helft van de figuur). Daarnaast kent het model drie kolommen: het heden (jaar T, de linker kolom), de toekomst (jaar T+X, de rechter kolom) en wat daartussen gaat veranderen (verandering tussen jaar T en T+X, de middelste kolom). De twee grijze blokken in de figuur gaan over de aansluiting van vraag en aanbod in het heden (jaar T) en in de toekomst (jaar T+X).

Figuur 1 Schematische weergave van het ramingsmodel

Het "heden" of "jaar T", wordt ook wel het *basisjaar* genoemd. Dit is het jaar van waaruit gerekend wordt. Voor de "toekomst", of "jaar T+X", kan "X" jaar vooruitgekeken worden. Jaar T+X wordt het *evenwichtsjaar* genoemd en kan verschillen. In de ramingen wordt gewerkt met twee evenwichtsjaaren een op de kortere en een op de iets langere termijn. Voor deze raming is gekozen voor de jaren 2033 en 2038. Hiermee wordt er gestreefd naar evenwicht over 10 en 15 jaar.

De verschillende blokjes in de figuur zijn wit of blauw gekleurd. De blauwe blokjes worden op basis van verschillende bronnen berekend en ingevoerd in het model. De witte blokjes betreffen uitkomsten die door het model zijn berekend op basis van de ingevoerde onderdelen.

Ook staan bij een aantal blokjes toevoegingen tussen haakjes vermeld:

- “Per M/V”: dit houdt in dat deze onderdelen apart voor mannen en vrouwen worden gespecificeerd om rekening te kunnen houden met hun verschillen op dat specifieke onderdeel (bijvoorbeeld uitstroom of aantal werkzame fte’s).
- “Per periode”: dit houdt in dat deze onderdelen voor een aantal jaren tussen T en T+X worden gespecificeerd zodat rekening gehouden kan worden met cohorten en trends.
- “Per scenario”: dit houdt in dat deze onderdelen voor bepaalde scenario’s worden gespecificeerd.
- “Per prognosejaar”: dit houdt in dat deze onderdelen voor een aantal verschillende prognosejaren kunnen worden gespecificeerd. Dit is bijvoorbeeld afhankelijk van de opleidingsduur of eventuele reorganisaties in het onderwijssysteem.

De werking van het rekenmodel is vervolgens uit te leggen in een drietal stappen.

1. Allereerst wordt bepaald hoe de beschikbare en benodigde capaciteit zich in de huidige situatie tot elkaar verhouden (het vlak “aansluiting in jaar T”). Hier wordt dus gekeken of er in de huidige situatie sprake is van een overschot of tekort aan logopedisten, uitgedrukt in een percentage dat wordt omgerekend naar fte.
2. Daarna wordt geschat hoe de beschikbare en benodigde capaciteit zich zal ontwikkelen tot aan een bepaald evenwichtsjaar (“jaar T+X”). Aan de bovenkant van de figuur staan de belangrijkste factoren die de beschikbare capaciteit in het prognosejaar bepalen. Het gaat hier om de instroom en uitstroom van de beroepsgroep van logopedisten. De instroom wordt voornamelijk bepaald door het aantal personen dat de opleiding heeft afgerond of gaat afronden en hun rendement (de kans dat zij in de beroepsgroep instromen na hun studie en hier ook werkzaam in zijn (in een bepaald prognosejaar)). De uitstroom heeft betrekking op uittrede uit de huidige beroepsgroep, door bijvoorbeeld pensionering maar ook voortijdig vertrek uit het beroep en/of Nederland. Aan de onderkant van de figuur worden de belangrijkste factoren geschat die de ontwikkeling van de benodigde capaciteit aan logopedisten tussen T en T+X bepalen. Deze factoren zijn grofweg in te delen in twee type factoren. Ten eerste factoren die de vraag kunnen verhogen of verlagen op basis van ontwikkelingen in de bevolking en hun zorgvraag (toename aan bepaalde cliëntgroepen, vergrijzing). En ten tweede factoren die de vraag naar logopedisten kunnen verlagen of verhogen op basis van ontwikkelingen in het vakgebied (bijvoorbeeld verschuivingen van aandachtsgebieden, organisatieverandering en taakherschikking).
3. Ten slotte wordt bepaald hoe de beschikbare en benodigde capaciteit zich tot elkaar verhouden (“aansluiting in jaar T”). Uit dit verschil wordt vervolgens afgeleid hoe veel personen (meer of minder) in de periode tussen T en T+X moeten worden opgeleid om in het prognosejaar evenwicht te bereiken tussen vraag en aanbod. Daarnaast kan met het ramingsmodel de impact van de bijstelling van andere factoren worden doorgerekend, zoals het beïnvloeden van de uitstroom van de huidige beroepsgroep van logopedisten of het in- en extern rendement van de cohorten logopedisten in opleiding

2.2 Gegevensbronnen

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende gegevensbronnen. Deze bronnen worden hieronder nader toegelicht.

2.2.1 Enquête onder logopedisten

In het voorjaar van 2023 is een web-enquête uitgezet onder alle logopedisten die in Nederland werkzaam zijn, dan wel zouden kunnen zijn vanwege hun diplomering of registratie als logopedist. De enquête is zo kort mogelijk gehouden om de belasting voor respondenten zo klein mogelijk te houden. De volgende gegevens zijn uitgevraagd:

- Leeftijd en geslacht;
- Start en einddatum van de opleiding;
- Werkzaamheid;
- Uur en fte;
- Type dienstverband, organisatie, regio waarin men werkzaam is;
- Enkele stellingen over eventuele (ervaren) krapte op de arbeidsmarkt en werkdruk;
- Verwachte leeftijd waarop men stopt met werken als logopedist;
- Redenen om te stoppen met werken of al gestopt te zijn met werken.

De enquête is te vinden in Bijlage A. De enquête is uitgebreid getest voordat deze is uitgezet onder alle leden van de NVLF en iedereen die in het Diplomaregister bekend was van het Kwaliteitsregister Paramedici. De dataverzamelperiode liep van 24 maart tot 3 mei 2023. Alle respondenten zijn persoonlijk benaderd. Via nieuwsbrieven en sociale media zijn door betrokken partijen extra oproepen gedaan om aandacht te vragen voor het onderzoek.

In totaal is een respons behaald van 34% (tabel 1). Te zien is dat de respons over de verschillende leeftijdscategorieën vrij vergelijkbaar is. Alleen de groep van 50 tot 60 jaar heeft een iets hogere respons. In deze tabel zijn degenen waarvan geen mailadres bekend was of degenen die een ongeldig mailadres hadden, waardoor zij niet zijn bereikt met de enquête, niet meegenomen.

Tabel 1 Respons op de enquête onder logopedisten, naar leeftijd

	Aantal aangeschreven	Responspercentage
<30	1.905	33%
30-40	2.743	32%
40-50	1.704	32%
50-60	1.756	41%
60+	1.005	32%
Totaal	9.113	34%

Naast de hoogte van de respons naar leeftijd, is het ook van belang te bekijken of de verdeling naar andere achtergrondkenmerken in de respons overeenkomt met die in de populatie (tabel 2). De populatie wordt in dit geval gevormd door alle ooit afgestudeerde logopedisten die geregistreerd staan als logopedist in het diploma- of kwaliteitsregister van het Kwaliteitsregister Paramedici en/of lid zijn van de NVLF. Door de leeftijdsverdeling naar type registratie uit te splitsen kan nog wat nauwkeuriger bepaald worden hoe representatief de respons was.

Tabel 2 Verdeling van de aangeschreven populatie en responsgroep naar leeftijd

Leeftijd	Kwaliteitsgeregistreerd		Diplomageregistreerd		Totaal	
	Populatie	Respons	Populatie	Respons	Populatie	Respons
<30	28%	23%	3%	5%	18%	21%
30-40	31%	28%	21%	31%	27%	28%
40-50	16%	17%	25%	22%	20%	18%
50-60	18%	23%	25%	26%	20%	23%
60+	7%	9%	26%	16%	14%	10%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

NB: van een klein deel van de personen was leeftijd of type registratie onbekend. Deze personen zijn niet opgenomen in de tabel.

De totaalkolom in tabel 2 laat zien dat qua leeftijdsverdeling de responsgroep goed lijkt op de populatie. De groep 60+ is in de respons wat ondervertegenwoordigd maar voor hen geldt dat de kans groter is dat zij niet meer werkzaam zijn als logopedist, en zich daardoor minder aangesproken voelden om aan de enquête deel te nemen. Kijken we specifiek naar de groep die diplomageregistreerd en niet (meer) kwaliteitsgeregistreerd is, dan dat deze qua leeftijdsverdeling ook redelijk goed lijken op de populatie. Bij de diplomageregistreerden is de ondervertegenwoordiging van 60+'ers en oververtegenwoordiging van 20 tot 40-jarigen wel wat groter dan in de gehele responsgroep.

Of de respons op andere kenmerken afwijkt van de populatie is niet bekend, omdat alleen de verdeling van de populatie naar leeftijd en type registratie beschikbaar was. Zoals hiervoor aangegeven kan het goed zijn dat relatief weinig personen die niet (meer) werkzaam zijn als logopedist niet hebben gereageerd. Wel is in de uitnodiging voor de enquête expliciet vermeld dat de enquête ook bedoeld was voor niet (meer) werkzame logopedisten om ook de loopbaan- en werkzaamheidsituatie van deze groep in het onderzoek mee te kunnen nemen.

Om zo goed mogelijke uitspraken te kunnen doen over hoeveel logopedisten werkzaam zijn, is nagegaan in de enquête welk percentage van de kwaliteits- versus diplomageregistreerden werkzaam zijn in de enquête en is dit toegepast op de totale groep zoals bekend in het kwaliteitsregister (zie ook hoofdstuk 3).

2.2.2 Enquête onder studenten logopedie

In dezelfde periode waarin de enquête onder logopedisten is uitgezet, is ook een enquête onder studenten logopedie verspreid. Deze enquête had als doel inzicht te krijgen in de plannen van de toekomstige logopedisten: willen zij na de opleiding gaan werken als logopedist of niet, hoeveel willen zij werken en in wat voor setting. De volgende onderwerpen kwamen aan bod:

- Algemene gegevens: leeftijd en geslacht, opleidingsjaar, vooropleiding e.d.;
- Toekomstplannen: al dan niet afronden van de opleiding en plannen om te gaan werken als logopedist of niet, gewenst aantal uren, dienstverband, type organisatie en aandachtsgebieden;
- Regio waar men is opgegroeid, woonachtig is en gewenste werkregio.

Deze enquête is terug te vinden in Bijlage B. Ook deze enquête is uitgebreid getest voordat deze is uitgezet. De verschillende hogescholen waar de opleiding logopedie wordt aangeboden hebben de enquête link verspreid onder de studenten. Zo zijn er flyers opgehangen bij de verschillende opleidingsinstituten met een QR-code maar is ook de gelegenheid gegeven om de enquête in de lessen in te vullen. Ook voor deze groep is via sociale media extra opgeroepen de enquête in te vullen. In totaal is een respons behaald van 26,3%, uitgaande van 2.024 studenten die bereikt

hadden kunnen worden en 533 ingevulde vragenlijsten die ontvangen zijn. Tabel 3 laat zien hoe de respons verdeeld was over de opleidingsfase waarin de studenten zich bevonden.

Tabel 3 Respons op de enquête onder studenten logopedie, naar fase van de opleiding

	N respons
Propedeuse	151
Midden van de opleiding (na propedeuse, maar voor de afstudeerfase)	217
Afstudeerfase	135
Onbekend	30
Totaal	533

2.2.3 Informatie vanuit de opleiding

De opleiding tot logopedist wordt in Nederland door verschillende hogescholen aangeboden. Zij hebben gegevens verstrekt over het aantal personen dat nu de opleiding tot logopedist volgt en de verwachte aantallen die zullen instromen in de nabije toekomst. Daarnaast hebben zij gegevens aangeleverd over de geslachtsverdeling onder de studenten, de gemiddelde opleidingsduur en het rendement van de opleiding. Ook de Vereniging Hogescholen beschikt over enkele opleidingscijfers die in combinatie met de cijfers van de hogescholen zelf zijn geraadpleegd.

2.2.4 Scenarioworkshops en interviews

Voor het bepalen van de toekomstige vraag naar logopedisten zijn in april 2023 twee scenarioworkshops georganiseerd. Aan deze workshops namen in totaal 23 deelnemers deel. Deelnemers waren afkomstig uit de ledenraad, het Verenigingsbestuur, de commissie Sociaal Economische Belangenbehartiging (SEB), commissie Vakinhoud, Adviescommissie Zorgverzekeraars en de Wetenschapsraad van de NVLF, de hogescholen, de klankbordgroepen gezondheidszorg en onderwijs van de NVLF, het verenigingsbestuur van de NVLF, het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie (KNGF), het Kwaliteitsregister Paramedici (KP), het Paramedisch Platform Nederland (PPN), de studentenraad van de opleiding logopedie, en zorgverzekeraars.

In de workshops is eerst het ramingsmodel uitgelegd en zijn daarna drie clusters van ontwikkelingen voorgelegd met de vraag om trends te benoemen die momenteel spelen in de logopedie. In de bijeenkomst zijn trends benoemd en verzameld die konden vallen onder:

- Ontwikkelingen met betrekking tot cliënten in de logopedie: veranderingen in zorgvraag, behoeften van cliënten, nieuwe cliëntgroepen etc.;
- Ontwikkelingen in het vakgebied van de logopedie: inhoudelijke en technische veranderingen, maar ook organisatorische veranderingen (bijvoorbeeld met betrekking tot samenwerking of taakverschuiving);
- Ontwikkelingen in het beleid rond de logopedie: bekostiging, wet- en regelgeving etc.

Vervolgens is voor deze typen ontwikkelingen besproken hoe deze van invloed kunnen zijn op de toekomstige vraag naar logopedisten in Nederland. Daarbij is tijdens de scenarioworkshops de deelnemers eerst gevraagd individueel in een Google Forms applicatie aan te geven welke trends volgens hen het meest relevant zijn voor de toekomstige vraag naar logopedisten. De door de deelnemers genoemde trends zijn daarna plenair besproken. Op basis van deze trends is de deelnemers vervolgens gevraagd op een vijfpunt-schaal aan te geven hoeveel invloed zij dachten dat deze (clusters van) trends op de vraag naar logopedisten zullen hebben (van: 'veel meer logopedisten nodig' tot 'veel minder logopedisten nodig'). Deze inschattingen en de mate van consensus tussen de deelnemers zijn hierna gezamenlijk besproken. In een laatste ronde is de deelnemers gevraagd in

een percentage ook kwantitatief te schatten hoeveel effect de trends op de vraag naar logopedisten volgens hen zal hebben. Als afsluiting is de deelnemers gevraagd welke trends en factoren zij in specifieke scenario's doorgerekend zouden willen zien.

De uitkomsten van de scenarioworkshop worden in hoofdstuk 5 gepresenteerd, waarin het benodigd aanbod aan logopedisten (de vraagkant van de arbeidsmarkt) wordt beschreven.

2.2.5 Overige bronnen

Voor het inschatten van de invloed die demografische ontwikkelingen zullen hebben op de vraag naar logopedie, is gebruik gemaakt van de bevolkingsprognoses van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Deze prognoses zijn gecombineerd met de cijfers over het gebruik van logopedie naar leeftijd en geslacht. Voor het inschatten van de onvervulde vraag, een andere specifieke factor binnen het ramingsmodel (zie paragraaf 2.1), is als aanvullende bron gekeken naar het aantal vacatures op de website van de NVLF en vacaturesites als Indeed en LinkedIn. Deze websites zijn een aantal keer geraadpleegd, waarbij vacatures zijn geteld tot 'verzadiging' was bereikt, oftewel tot op elke website telkens dezelfde vacatures naar boven kwamen.

NB: scope van dit ramingsonderzoek

Bij een capaciteitsraming beschouwen we de arbeidsmarkt voor logopedisten in eerste instantie op landelijk niveau en ook qua werkveld als één geheel, de raming maakt daarin geen onderscheid in logopedisten die werken in de eerste, tweede en derde lijn of het onderwijs. Ondanks dat de arbeidsmarkt per werkveld of regio kan verschillen, is het hoofddoel van een raming namelijk de benodigde instroom in de (initiële) opleiding tot logopedist te bepalen, en andere beleidsmaatregelen te verkennen om balans op 'de' Nederlandse arbeidsmarkt voor logopedisten te bereiken. Daar er geen aparte opleidingen zijn voor de verschillende werkvelden van de logopedist wordt de beroepsgroep als geheel geraamd. De resultaten van dit ramingsonderzoek gaan dan ook over alle logopedisten in alle werkvelden en regio's, maar maken we daarnaar wel een onderscheid als dit relevant of opvallend was in de enquêtes of workshops. Zo komen de verschillen tussen werkvelden en regio's bijvoorbeeld wel terug in de inschatting van de vraag naar logopedisten. De uiteindelijke uitkomsten van de capaciteitsraming, waaronder de bepaling van de benodigde opleidingsinstroom, worden echter op landelijk en werkveld-overstijgend gepresenteerd.

3 Het beschikbare aanbod aan logopedisten

In dit hoofdstuk beschrijven we hoeveel logopedisten er in Nederland werkzaam zijn, hoeveel en waar zij werken, en de factoren die zullen bepalen wat het beschikbare aanbod aan logopedisten in de toekomst zal zijn. Dit beschrijven we in termen van de invoerwaarden die de input vormen voor de aanbodkant van het ramingsmodel. De resultaten in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de vragenlijst onder logopedisten (3.1, 3.2.2 en 3.2.4) en de informatie die is ontvangen van de hogescholen (3.2). De resultaten gaan over alle logopedisten in alle werkvelden, daar waar mogelijk hebben we wel onderscheid gemaakt in de antwoorden op de vragenlijst voor de verschillende werkvelden. Voor de bepaling van de invoerwaarden voor de raming gaan we uit van de beroepsgroep als geheel (zie ook het kader aan het einde van hoofdstuk 2).

3.1 Nu werkzame logopedisten

3.1.1 Aantal werkzame logopedisten

Eén van de eerste vragen die in de uitgezette enquête onder logopedisten is gesteld, was of men op dit moment werkzaam is als logopedist. Deze vraag is breed geformuleerd, als: *“Bent u momenteel werkzaam als logopedist in Nederland? Met ‘werkzaam zijn als logopedist’ bedoelen we dat u werk doet waarin u de achtergrond als logopedist gebruikt. Dit kan dus ook een functie in onderzoek, bestuur of onderwijs zijn. Werkt u (tijdelijk) in Caribisch Nederland, kies dan ook ‘ja’.”* (zie ook Bijlage A, vraag 7). Zoals in het vorige hoofdstuk beschreven, zijn ook logopedisten benaderd die waarschijnlijk niet meer werkzaam zijn maar wel nog ingeschreven staan in het kwaliteits- of opleidingsregister dat als bron voor het verzenden van de enquête is gebruikt. Deze groep is wel gestimuleerd om aan de enquête deel te nemen, om zo ook informatie te verzamelen van logopedisten die hun loopbaan al hebben afgerond of afgebroken (zie paragraaf 3.1.4).

Op basis van de enquête zien we dat 85% van de aangeschreven logopedisten op het moment van enquêtering werkzaam is als logopedist (kolom ‘totaal’ in tabel 4). Onder de oudere logopedisten is een kleiner aandeel van de aangeschrevenen werkzaam dan onder de jongere, wat te verwachten is omdat deze groep vanwege pensionering het vak inmiddels heeft verlaten (maar toch met de enquête is bereikt).

Tabel 4 Werkzaamheidspercentage van logopedisten naar leeftijdscategorie en soort registratie

	% werkzaam kwaliteits-geregistreerd	% werkzaam diploma-geregistreerd	Totaal % werkzaam
Jonger dan 35 jaar	93%	27%	88%
35-50 jaar	92%	43%	84%
50-65 jaar	94%	50%	88%
Ouder dan 65 jaar	54%	19%	41%
Totaal	92%	40%	85%

NB: van een klein deel van de personen was leeftijd of type registratie onbekend. Deze personen zijn niet opgenomen in de tabel.

Naast een verschil in werkzaamheid tussen de verschillende leeftijdscategorieën is er ook een verschil in werkzaamheid tussen de kwaliteitsgeregistreerde en niet-kwaliteitsgeregistreerde (maar

wel diplomageregistreerde) logopedisten die aan de enquête meededen (tabel 4). Van de kwaliteitsgeregistreerden was 92% van de respondenten werkzaam, van de niet-kwaliteitsgeregistreerden 40%. Met name hier zien we het effect van het feit dat we alle gediplomeerde logopedisten hebben aangeschreven, ook zij die waarschijnlijk vanwege pensionering niet (meer) werkzaam zijn (zie paragraaf 2.2.1). Van de groep niet-kwaliteitsgeregistreerden die wel meededen aan de enquête weten we dat zij vooral werkzaam in het speciaal (basis)onderwijs (30%), audiologische centra (12%) en in andere werkvelden (15%), bijvoorbeeld binnen het taalonderwijs voor migranten. Een andere analyse van de werkvelden van alle respondenten volgt in hoofdstuk 4 van dit rapport.

Het totaal aantal werkzame logopedisten in Nederland, anno 2023, is vervolgens bepaald door alle aantal kwaliteitsgeregistreerde logopedisten jonger dan 65 (n=6.311) daartoe te rekenen, plus 41% van de niet-kwaliteitsgeregistreerde logopedisten jonger dan 65 jaar (n=1.400). Hiermee wordt de populatie van afgestudeerde logopedisten dat in de registers is opgenomen als basis genomen, en wordt dit aantal ‘gecorrigeerd’ naar het percentage dat werkzaam is rekening houdend met hun leeftijd en type registratie. Deze werkzaamheidspercentages (zie tabel 4) zijn dus gebaseerd op de resultaten van de vragenlijst. Hiermee komen we tot de inschatting dat er in 2023 in totaal 7.711 logopedisten werkzaam zijn in Nederland als logopedist.

3.1.2 Sector waarin logopedisten werkzaam zijn

Logopedisten kunnen in verschillende sectoren werkzaam zijn. Binnen de eerste lijn in bijvoorbeeld een (eigen) logopediepraktijk of als onderdeel van een gezondheidscentrum, in de tweede lijn in het ziekenhuis, in de derde lijn, bijvoorbeeld een audiologisch centrum of in het (speciaal) onderwijs. De meeste van de deelnemende logopedisten zijn werkzaam in de eerste lijn (61%). Tabel 5 laat zien hoe de deelnemende logopedisten zich over de verschillende sectoren verdelen.

Tabel 5 Werkzaamheid van logopedisten per sector

Sector	%
Eerste lijn	61%
Tweede lijn	13%
Derde lijn	10%
Onderwijs	16%
Totaal	100%

Wanneer we kijken naar de leeftijdsverdeling van de logopedisten werkzaam in de verschillende sectoren zien we dat met name in de derde lijn veel logopedisten werken die jonger zijn dan 50 jaar. In de eerste lijn is het aandeel werkzamen tussen de 35 en 50 jaar het laagst (tabel 6).

Tabel 6 Leeftijdsverdeling van logopedisten per sector

Leeftijd	Eerste lijn	Tweede lijn	Derde lijn	Onderwijs
Jonger dan 35 jaar	38%	32%	40%	33%
35-50 jaar	29%	36%	37%	32%
50-65 jaar	31%	31%	23%	33%
Ouder dan 65 jaar	2%	1%	0%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%

3.1.3 Aantal uur en fte dat logopedisten werken

De deelnemende werkzame logopedisten werkten gemiddeld 30 uur per week. Dit komt overeen met 0,75 fte gemiddeld per week wanneer we uitgaan van een fulltime werkweek van 40 uur. Dit betekent dat, uitgaande van 7.711 werkzame personen, er in totaal een capaciteit is van 5.783 fte aan logopedisten ($7.711 \cdot 0,75$). De logopedisten tussen de 50 en 65 jaar werken met 31,8 uur en 0,79 fte gemiddeld het meest (tabel 7). De groep van 65 jaar en ouder werkt gemiddeld het minste aantal uren. Dit wordt verklaard doordat men vanaf deze leeftijd vaak gaat afbouwen naar pensioen en dat een deel na pensioen nog een aantal uur per week doorwerkt.

Tabel 7 Werkzaamheid van logopedisten naar leeftijdscategorie

	Uren	fte
Jonger dan 35 jaar	30,1	0,75
35-50 jaar	28,1	0,70
50-65 jaar	31,8	0,79
Ouder dan 65 jaar	23,2	0,58
Totaal	29,9	0,75

Aan de logopedisten is ook gevraagd welk deel van hun tijd zij besteden aan directe contacten met de patiënt, indirect patiëntcontact (bijvoorbeeld intercollegiaal overleg over cliënten) of niet-patiëntgebonden activiteiten. Gemiddeld gaven zij aan 63% van de tijd aan directe contacten met cliënten besteed, 25% van de tijd aan indirect cliëntcontact en wordt 12% van de tijd besteed aan andere zaken dan cliënten zoals administratie en nascholing.

Logopedisten die werkzaam zijn in de eerste lijn en het onderwijs werken de meeste fte respectievelijk gemiddeld 0,75 en 0,74 fte. De logopedisten in de tweede lijn werken gemiddeld 0,69 fte en de logopedisten in de derde lijn 0,65 fte.

3.1.4 Verwachte uitstroom in de komende 20 jaar

Aan de nu werkzame logopedisten is gevraagd wanneer zij denken te gaan stoppen met werken. Op basis van hun antwoorden is de verwachte uitstroom uit het beroep van de nu werkzame personen in de komende 20 jaar berekend. Het resultaat hiervan staat in tabel 8. Tabel 8 laat zien dat van de nu werkzame logopedisten over vijf jaar naar verwachting 18% niet meer werkzaam zal zijn, over 10 jaar is 38% van de huidige groep werkzame logopedisten naar verwachting gestopt met het vak en over 20 jaar 67% van de nu werkzame logopedisten.

Tabel 8 Verwachte uitstroom uit het beroep van de nu werkzame logopedisten

	% niet meer werkzaam
Binnen 5 jaar	18%
Binnen 10 jaar	38%
Binnen 15 jaar	56%
Binnen 20 jaar	67%

Deze percentages zijn goed te verklaren aan de hand van de gemiddelde leeftijd van de nu werkzame logopedisten. De nu werkzame logopedisten zijn gemiddeld 42 jaar en verwachten gemiddeld op de leeftijd van 62 jaar te stoppen met werken. De helft zal dus binnen nu en 20 jaar stoppen met werken vanwege (vroegtijdige) pensionering. De deelnemers is ook gevraagd naar de reden waarom ze waarschijnlijk gaan stoppen met hun werk als logopedist. 55% van de deelnemers gaf aan dat dit

zal zijn vanwege pensionering van henzelf of door de pensionering van de partner. Ruim een kwart (26%) geeft aan te verwachten te stoppen om ander werk te gaan doen. Als redenen voor het kiezen voor ander werk werden de werkdruk, het salarisniveau en de ontwikkelingen rondom vergoedingen voor logopedie en registratielast genoemd. De aantallen die aangaven te stoppen waren te klein om deze resultaten uit te splitsen naar werkveld.

Wanneer we de verwachte uitstroom bekijken per sector dan zien we dat de verwachte uitstroom uit de eerste en tweede lijn en het onderwijs vergelijkbaar is (tabel 9). De uitstroom uit de derde lijn is naar verwachting iets lager dan gemiddeld. Dit kan goed verklaard worden doordat de logopedisten die werkzaam zijn in de derde lijn gemiddeld wat jonger zijn (tabel 6).

Tabel 9 Verwachte uitstroom uit het beroep van de nu werkzame logopedisten per sector

	% niet meer werkzaam			
	Eerste lijn	Tweede lijn	Derde lijn	Onderwijs
Binnen 5 jaar	18%	18%	14%	18%
Binnen 10 jaar	39%	36%	31%	36%
Binnen 15 jaar	56%	57%	45%	55%
Binnen 20 jaar	65%	69%	57%	69%

3.1.5 Logopedisten die niet meer werkzaam zijn

Vijftien procent van de aangeschreven logopedisten was niet meer werkzaam als logopedist. Van hen was 98% in het verleden wel werkzaam als logopedist, gemiddeld voor een periode van 15 jaar. Het merendeel van de gestopte logopedisten verwacht niet meer in het vak te gaan werken, 73% geeft aan dit zeker niet meer te gaan doen en 24% misschien. Slechts 4% denkt in de toekomst zeker weer als logopedist te gaan werken.

Het merendeel van de logopedisten dat niet meer werkzaam is, is ander werk gaan doen (57%). De reden die hier vooral voor werd gegeven was een te laag salaris, de werkdruk en steeds minder tijd voor de cliënten. Vijftien procent is (voortijdig) gepensioneerd en 15% is niet langer werkzaam wegens lichamelijke of psychische klachten. Acht procent is gestopt met het werk als logopedist vanwege ouderschaps- of zorgtaken. Door het kleine aantal deelnemers dat niet meer werkzaam was, was het niet mogelijk om de redenen van niet werkzaam zijn als logopedist uit te splitsen naar sector.

3.2 Logopedisten in opleiding, nu en in de toekomst

3.2.1 Aantal nu en in de toekomst in opleiding

Van de opleidingen zijn gegevens ontvangen over het aantal personen dat nu bij hen de opleiding tot logopedist volgt¹. Hieruit blijkt dat in totaal zo'n 2.000 personen in opleiding zijn tot logopedist. Per leerjaar komt dit neer op 506 personen. Ook hebben de hogescholen doorgegeven wat zij denken dat de toekomstige instroom zal zijn. Dit komt uit op 547 personen per jaar in de komende paar jaar voor alle hogescholen bij elkaar. Kijken we echter verder vooruit dat zijn de prognoses vanuit het

¹ Van één hogeschool ontbrak informatie. Hiervoor zijn gegevens van Vereniging Hogescholen gebruikt.

ministerie van OCW dat het aantal hbo-studenten in 2030 met 10% zal zijn afgenomen [OCW 2023]. Daarom gaan we uit van een lager aantal dan gerapporteerd door de hogescholen. Passen we dit toe op de logopedisten dan gaan we er bij de raming vanuit dat er vanaf 2025 nog 500 studenten per jaar zullen instromen. Hiermee corrigeren we ook voor een nog verdere verwachte afname na 2030. Van degenen in opleiding is 97% vrouw en 3% man.

3.2.2 Opleidingsduur

De nu werkzame logopedisten hebben gemiddeld 4,1 jaar gedaan over de opleiding. De recentere cohorten doen er gemiddeld wat langer over dan de logopedisten die al langer geleden zijn afgestudeerd. Bij navraag bij de hogescholen bleek ook dat de gemiddelde duur tot afstuderen 4,2 jaar. Deze laatste waarde wordt dan ook meegenomen in de raming.

3.2.3 Intern rendement

Het intern rendement geeft aan welk percentage van de studenten dat begint aan de opleiding logopedie, de opleiding ook afrond. Hiervoor zijn gegevens verkregen van de verschillende opleidingen. Gemiddeld genomen rondt zo'n 67% van de studenten die begint aan de opleiding, deze ook af. Dit percentage is vergelijkbaar met andere paramedische opleidingen (Vis 2022, Flinterman 2022, Vis 2023). De meeste uitval vindt plaats in het eerste jaar. Daarom gaan we voor de specifieke groep die nu al in opleiding is (en waar dus al een groot deel van deze uitval heeft plaatsgevonden) uit van een rendement van 90%.

3.2.4 Extern rendement

Het extern rendement is het percentage studenten dat 1, 5, 10 en 15 jaar na afstuderen nog werkzaam zal zijn als logopedist. Het gaat daarbij om een *verwacht* rendement voor de huidige en toekomstige groepen (cohorten) logopedisten die zullen afstuderen. Deze verwachting baseren we ten eerste op de groep logopedisten die aan onze enquête hebben meegedaan en inmiddels zijn gestopt. Voor deze logopedisten kan teruggerekend worden hoe lang men werkzaam is geweest als logopedist, omdat van hen het afstudeer- én stopjaar bekend is.

Omdat we deze groep maar beperkt hebben kunnen includeren in de enquête (zie paragraaf 2.2.1), hebben we ten tweede gebruik gemaakt van de enquêtevraag aan de nu werkzame logopedisten in welk jaar zij *verwachten* te stoppen met werken. Dit 'verwachte stopjaar' hanteren we, samen met het afstudeerjaar, om te berekenen hoe lang zij werkzaam zullen zijn na hun afstuderen.

In het ramingsmodel hanteren we voor het extern rendement vier categorieën, namelijk het percentage logopedisten dat 1, 5, 10 en 15 jaar na afstuderen nog werkzaam is als logopedist. Deze percentages baseren we op basis van de responses op de enquête, van de twee groepen die hiervoor beschreven:

- Van de gestopte logopedisten berekenen we op basis van hun afstudeer- en stopjaar hoeveel procent 1, 5, 10 en 15 jaar na hun afstuderen werkzaam is geweest als logopedist;
- Van de nu werkzame logopedisten berekenen we op basis van hun afstudeerjaar en verwachte stopjaar hoeveel procent 1, 5, 10 en 15 jaar na hun afstuderen nog werkzaam zal zijn.

Het resultaat van deze berekeningen staat in tabel 10.

Tabel 10 Verwachte externe rendement van de opleiding logopedie

	% nog werkzaam als logopedist
Extern rendement na 1 jaar	98%
Extern rendement na 5 jaar	92%
Extern rendement na 10 jaar	87%
Extern rendement na 15 jaar	81%

De tabel laat zien dat we verwachten dat bijna alle personen die nu of in de toekomst de opleiding logopedie gaan volgen, 1 jaar na afstuderen ook als logopedist werkzaam zal zijn (98%). Daarna zal 92% vijf jaar na het afronden van de opleiding nog werkzaam als logopedist, na 15 jaar is dit nog 81%. Wanneer we de resultaten uitsplitsen naar sector zijn er geen grote verschillen tussen de sectoren in het verwacht extern rendement.

3.2.5 Buitenlandse instroom

Naast instroom in het beroep vanuit de opleiding logopedie in Nederland zijn er jaarlijks ook logopedisten die in het buitenland zijn opgeleid en die in Nederland als logopedist gaan werken. Dit betreft volgens de aangevraagde registraties voor mensen met een buitenlands diploma gemiddeld 5 logopedisten per jaar. De meeste van deze logopedisten blijven ook in Nederland werkzaam. Hierdoor is het verwachte rendement van deze groep 80%.

3.3 Aanbodparameters voor het ramingsmodel

In de voorgaande paragrafen in dit hoofdstuk zijn alle aanbodparameters voor het ramingsmodel die van toepassing zijn op de logopedisten behandeld. In tabel 11 worden alle waarden die uit dit hoofdstuk voortkomen en ingevoerd zijn in de aanbodkant van het ramingsmodel weergegeven. De resultaten van de berekeningen op basis van deze cijfers worden weergegeven in hoofdstuk 7.

Tabel 11 Verwachte externe rendement van de opleiding logopedie

Nu werkzamen	Totaal
Aantal werkzame personen	7.711
% vrouwen	99%
Fte	0,75
% uitstroom na 5 jaar	18%
% uitstroom na 10 jaar	38%
% uitstroom na 15 jaar	56%
% uitstroom na 20 jaar	67%
Nu in opleiding	
Aantal personen nu nog in opleiding (gemiddeld per leerjaar)	506
Intern rendement groep nu in opleiding	90%
Extern rendement na 1 jaar	98%
Extern rendement na 5 jaar	92%
Extern rendement na 10 jaar	87%
Extern rendement na 15 jaar	81%

Vervolg tabel 11

Vanaf dit jaar in opleiding	
Aantal personen toekomstige instroom (per jaar)	547
Intern rendement toekomstige groep in opleiding	67%
% vrouwen in de opleiding	97%
Opleidingsduur in jaren	4,2
Vanaf het bijsturingsjaar (2025) in opleiding	
Aantal personen toekomstige instroom (per jaar)	500
Intern rendement toekomstige groep in opleiding	67%
% vrouwen in de opleiding	97%
Opleidingsduur in jaren	4,2
Instroom uit het buitenland	
Buitenlandse instroom	5
Rendement buitenlandse instroom	80%

4 Werkveld en ervaren arbeidsmarktpositie logopedisten

In dit hoofdstuk worden de overige resultaten uit de enquête onder logopedisten gepresenteerd. De resultaten gaan over alle deelnemende logopedisten in alle werkvelden, tenzij anders vermeld (zie ook het kader aan het einde van hoofdstuk 2). Dit resulteert niet direct in parameterwaarden voor het model, maar geeft wel extra context aan de capaciteitsraming.

4.1 Aantal aanstellingen, type dienstverband en type organisatie

De meeste logopedisten hebben één aanstelling. Daarnaast zegt 10% twee aanstellingen te hebben. Het hebben van drie of meer aanstellingen komt nauwelijks voor (tabel 12).

Tabel 12 Aantal aanstellingen

	N	%	Fte*
1 aanstelling	2.142	89%	0,88
2 aanstellingen	228	10%	0,79
3 aanstellingen	29	1%	0,80
Totaal	2.399	100%	

*Totaal aantal fte dat er door personen met 1, 2 of 3 aanstellingen gewerkt wordt gemiddeld

Zo'n driekwart van de logopedisten werkt in loondienst in een eerstelijns praktijk, gezondheidsinstelling zoals verpleeghuis, revalidatiecentrum en VG-sector of in het speciaal (basis) onderwijs. Ruim 20% is eigenaar van een eigen praktijk in de eerste lijn. Ongeveer één op de tien gaf aan te werken als ZZP'er (tabel 13). Omdat men meerdere aanstellingen kan hebben, was het voor deze vraag mogelijk meerdere antwoorden te geven en tellen deze percentages op tot meer dan 100%. De resultaten in tabel 13 zijn samengenomen voor alle sectoren waarin logopedisten werkzaam kunnen zijn.

Tabel 13 Type dienstverband van logopedisten over alle werkvelden

	N	%
Loondienst	1.881	74%
ZZP	232	9%
Uitzendbureau of detachering	9	0%
Eigenaar eigen praktijk	557	22%
Anders, namelijk	16	1%
Totaal	2.540	*

*Respondenten konden meerdere antwoorden geven, hierdoor tellen de percentages op tot meer dan 100%

In tabel 14 is weergegeven hoeveel uur en fte logopedisten in verschillende type dienstverbanden werken. Men kon meerdere typen dienstverbanden aangeven. Daarom is het totaal aantal uur dat men heeft opgegeven in zo'n geval gedeeld door het aantal dienstverbanden dat is aangegeven. Bijvoorbeeld: iemand werkt 30 uur in totaal en zowel in loondienst als ZZP'er. Voor deze persoon is

uitgegaan van 15 uur als ZZP'er en 15 uur in loondienst. Dit is zo gedaan voor 6% van de respondenten omdat zij meerdere typen dienstverbanden hebben.

In tabel 14 is te zien dat de logopedisten met een eigen praktijk gemiddeld de meeste uren en fte werken (33 uur en 0,83 fte). Binnen een dienstverband in loondienst wordt gemiddeld 27 uur en 0,68 fte gewerkt. Het aantal uur voor het dienstverband via een uitzendbureau of detachering is het laagst met 13 uur (0,33 fte). Dit gaat echter ook om een erg kleine groep respondenten.

Tabel 14 Gemiddeld aantal uur en fte per type dienstverband

	N	Gemiddeld aantal uur	Gemiddeld aantal fte
Loondienst	1.873	27	0,68
ZZP	230	23	0,58
Uitzendbureau of detachering	9	13	0,33
Eigenaar van eigen praktijk	551	33	0,83
Anders, namelijk	16	17	0,42

De meeste van de logopedisten die deelnamen aan de enquête werken in een eerstelijns zelfstandige praktijk (45%). Dit gaat om zowel praktijkhouders als mensen in loondienst of andere typen dienstverbanden. Daarnaast werkt 15% in het speciaal (basis)onderwijs, 13% in een praktijk in een gezondheidscentrum en 11% in een VVT-organisatie (tabel 15). De 6% die aangaf in een ander type organisatie te werken werkte met name in de ambulante dienst, op een basisschool/middelbare school/mbo. Een deel gaf ook zelf onderwijs op de universiteit of werkte als ZZP'er.

Tabel 15 Type organisatie waarin logopedisten werken

	N	%
1e lijn: zelfstandige praktijk	1.134	45%
1e lijn: praktijk in gezondheidscentrum	322	13%
Verzorgings- en verpleeghuizen, thuiszorg (vvt)	269	11%
Gehandicaptenzorg instelling	219	9%
Ziekenhuis	182	7%
Revalidatiecentrum	167	7%
Audiologisch centrum/behandelgroep	179	7%
Andere zorginstelling/organisatie	142	6%
Speciaal (basis)onderwijs	376	15%
GGD/consultatiebureau	24	1%
Hogeschool	57	2%
Anders	146	6%
Totaal	2.540	*

*Respondenten konden meerdere antwoorden geven, hierdoor tellen de percentages op tot meer dan 100%

Ook voor de verschillende organisaties is bekeken hoeveel uur en fte er gemiddeld wordt gewerkt. Hier is, net als voor het aantal uur en fte naar dienstverband (tabel 16), het aantal uur gelijkmatig verdeeld over de organisaties wanneer men heeft aangegeven in meerdere organisaties te werken. Dit is gedaan voor zo'n 22% van de respondenten die in meer dan 1 organisatietype werkt. De meest voorkomende combinatie hierbij is het werken in zowel een eerstelijns zelfstandige praktijk als een gezondheidscentrum (129 respondenten). Werken in een eerstelijns zelfstandige praktijk en het

speciaal (basis)onderwijs is door 60 respondenten aangegeven. Andere combinaties komen een stuk minder vaak voor en zijn divers.

Het aantal uur dat in zelfstandige praktijken in de eerste lijn gewerkt wordt is het hoogst (27 uur en omgerekend 0,67 fte), gevolgd door de gehandicaptenzorg (25 uur en 0,61 fte).

Tabel 16 Gemiddeld aantal uur en fte per type organisatie

	N	Gemiddeld aantal uur	Gemiddeld aantal fte
1e lijn: zelfstandige praktijk	1.124	27	0,67
1e lijn: praktijk in gezondheidscentrum	322	21	0,54
Verzorgings- en verpleeghuizen, thuiszorg (vvt)	269	21	0,51
Gehandicaptenzorg instelling	219	25	0,61
Ziekenhuis	182	22	0,54
Revalidatiecentrum	165	20	0,50
Audiologisch centrum/behandelgroep	179	23	0,57
Andere zorginstelling/organisatie	142	22	0,54
Speciaal (basis)onderwijs	375	23	0,57
GGD/consultatiebureau	24	23	0,59
Hogeschool	56	20	0,49
Anders	142	18	0,46

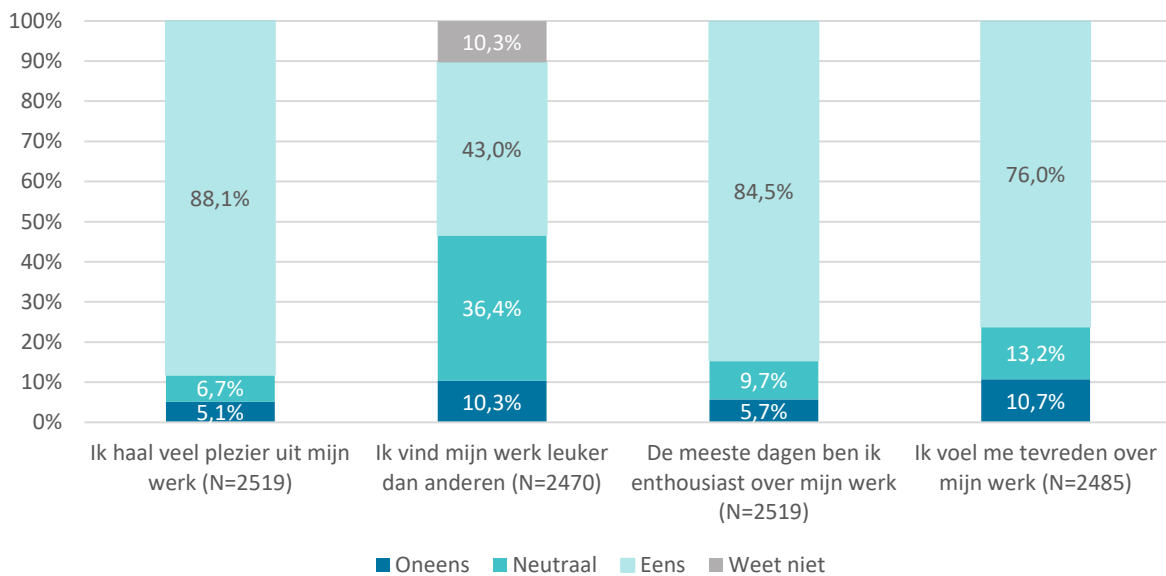
*Doordat een deel van de logopedisten in meerdere typen organisaties werkzaam is komt het gemiddeld aantal fte lager uit dan hierboven vermeld. Het totaal aantal opgegeven fte is voor die logopedisten gelijkelijk verdeeld over het aantal dienstverbanden waardoor het aantal fte per sector lager wordt. Hierdoor is ook de N wanneer deze wordt opgeteld hoger dan het aantal respondenten. Bij het aantal fte is er uitgegaan van 40 uur per fte.

4.2 Werkplezier, werkdruk en aansluiting opleiding bij huidige werk

De respondenten is gevraagd vier stellingen te beantwoorden over werkplezier. De ruime meerderheid zegt veel plezier te halen uit het werk (88,1%), de meeste dagen enthousiast te zijn over het werk (84,5%) en tevreden te zijn over het werk (76%). Op de stelling 'Ik vind mijn werk leuker dan anderen' antwoordde 43% bevestigend. Zo'n 10% was het oneens en ook 10% antwoordde 'weet niet' (figuur 2). Er zijn nauwelijks verschillen tussen logopedisten die in de eerste lijn of in de overige werkvelden werken op deze stellingen, blijkt uit aanvullende analyses (zie Bijlage C). Enkel op de stelling 'Ik voel me tevreden over mijn werk' antwoordden de eerstelijns logopedisten iets minder vaak bevestigend dan de logopedisten in andere werkvelden (70,3% versus 76,9%).

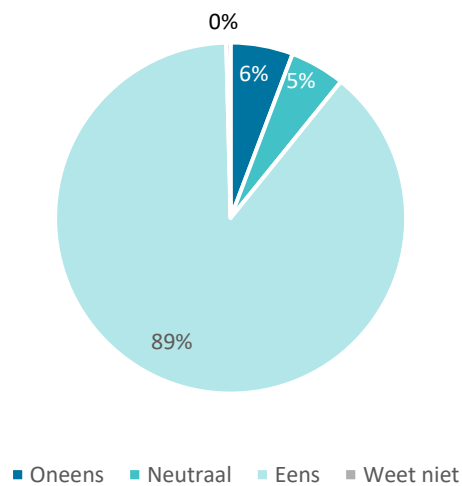
De deelnemende logopedisten is ook gevraagd hoe zij hun werkdruk ervaren op een schaal van 0 (zeer lage werkdruk) tot 100 (zeer hoge werkdruk). Gemiddeld genomen kozen zij voor een waarde rond 75 (S.D. 15,2), oftewel een hoge werkdruk.

Figuur 2 Antwoorden op stellingen over werkplezier

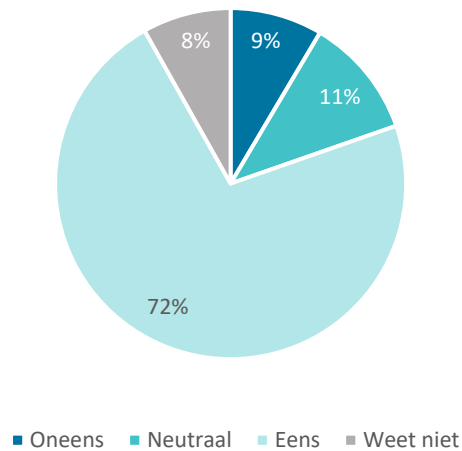
Figuur 3 toont de antwoorden op de stelling ‘Ik vervul een functie die goed passend is bij mijn opleiding’. Hiermee is bijna 90% het eens wat een indicatie is dat de opleiding goed aansluit bij het werk wat men daarna gaat doen als logopedist.

Figuur 3 Antwoorden op de stelling ‘Ik vervul een functie die goed passend is bij mijn opleiding (n=2.504)’

Bijna driekwart van de respondenten denkt dat zij gemakkelijk een andere baan kunnen vinden als logopedist (figuur 4). Met de stelling is 8,5% het oneens, 11% antwoordde neutraal en ook 8% weet geen antwoord op de stelling. Logopedisten die in de eerste lijn werken zijn het wat vaker eens met deze stelling dan de logopedisten die werken in andere werkvelden (79% versus 71,5%).

Figuur 4 Antwoorden op de stelling 'Ik zou gemakkelijk een andere baan als logopedist kunnen vinden (n=2.513)'

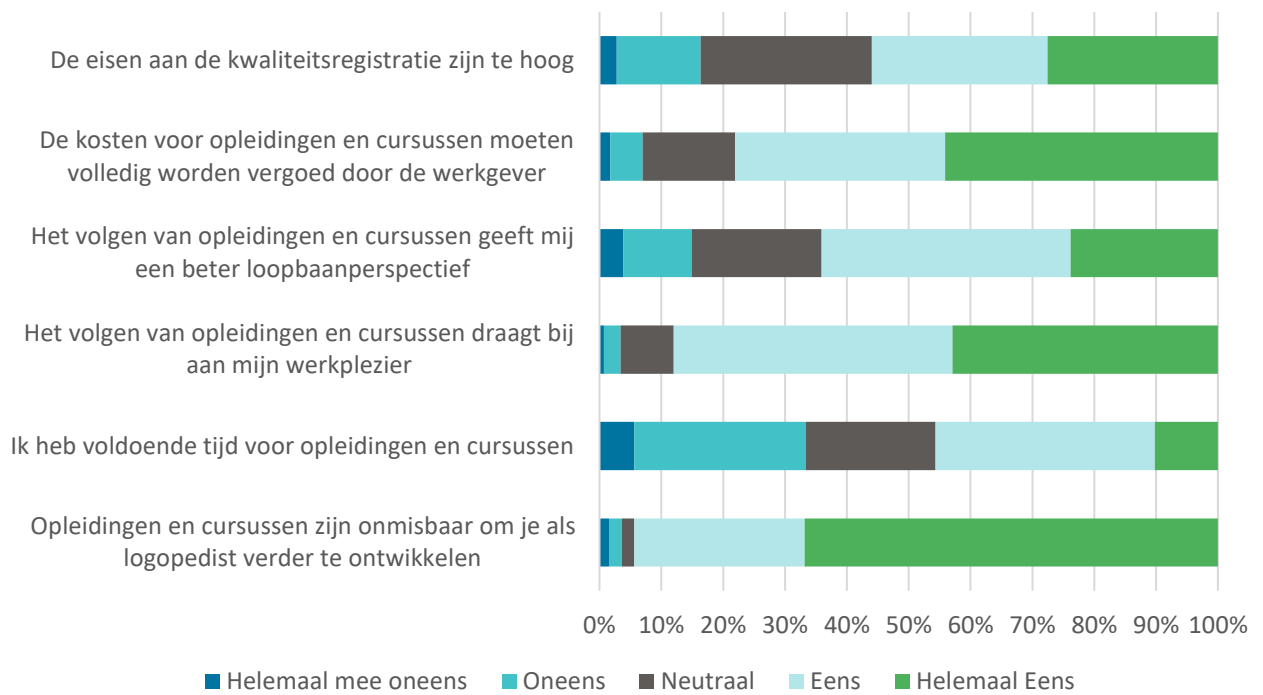

4.3 Bij- en nascholing

Tenslotte is in de vragenlijst aan de logopedisten gevraagd in hoeverre zij bij- en nascholing volgen. Van de deelnemende logopedisten heeft 21% een masteropleiding afgerond en 14% overweegt een masteropleiding te gaan volgen. De logopedisten die een masteropleiding hebben gevolgd volgden vooral de masters neurolinguïstiek (17%), spraak- en taalpathologie (21%), taalwetenschappen (11%) en de hbo master Special Educational Needs (11%).

De logopedisten is ook gevraagd in hoeverre zij het nut in zien van bij- en nascholing, of zij hier voldoende tijd voor hebben, en wat de voorwaarden zouden moeten zijn voor het volgen van cursussen. De resultaten hiervan staan in figuur 5. Het volgen van bij- en nascholing draagt bij de meeste logopedisten bij aan hun werkplezier en geeft hen een beter loopbaanperspectief en zijn volgens hen onmisbaar voor verdere ontwikkeling. Iets meer dan de helft vindt echter wel dat de kwaliteitsregistratie eisen nu te hoog zijn.

Figuur 5 In hoeverre draagt bij en nascholing bij aan het beroep van logopedist

5 Loopbaanwensen en verwachtingen van studenten logopedie

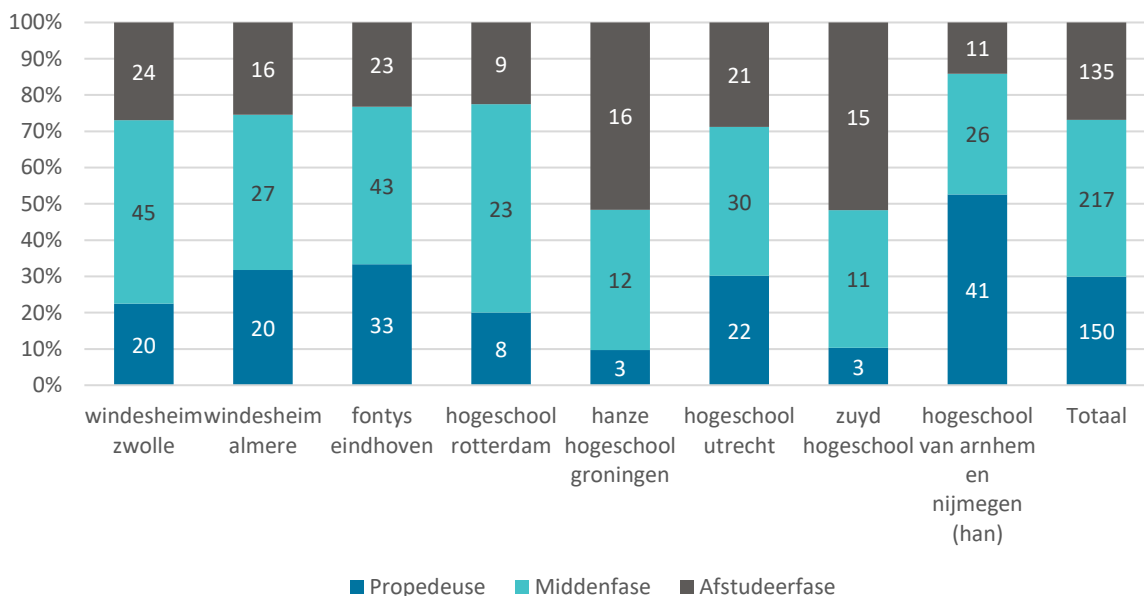
Naast een vragenlijst onder de nu werkzame logopedisten is er ook een vragenlijst uitgezet onder de studenten van de opleiding logopedie. In deze vragenlijst is gevraagd naar hoe de studenten hun toekomstige loopbaan voor zich zien. Zijn zij van plan te gaan werken als logopedist? En zo ja, op welke manier dan? En zo nee, waarom niet? Dit resulteert niet direct in parameterwaarden voor het model, maar geeft wel extra context aan de capaciteitsraming en input voor mogelijke toekomstscenario's.

5.1 Kenmerken van de respondenten

De vragenlijst is uitgezet onder acht van de negen opleidingslocaties voor logopedie. In totaal hebben 517 van de 1.998 studenten (26%) op deze opleidingslocaties de vragenlijst ingevuld. De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 24 jaar met een range van 18 tot 59 jaar. Vijftien procent van de respondenten volgde de opleiding in deeltijd.

Figuur 6 laat de verdeling van de respondenten over de verschillende opleidingslocaties en de verschillende fasen van de opleiding zien. Op alle opleidingslocaties waren er respondenten uit alle fasen van de opleiding.

Figuur 6 Verdeling van responderende studenten per opleidingslocatie en fase van de opleiding.

*De labels geven de absolute aantallen respondenten per fase weer

5.2 Vooropleiding

Tabel 17 laat de vooropleidingen die studenten logopedie gevolgd hebben zien. Het grootste deel (45%) is na het afronden van de Havo met de opleiding gestart. Negen procent heeft het vwo of Gymnasium afgerond. Ruim een kwart (26%) start de opleiding als vervolg op een mbo-opleiding. Hierbij stroomden mensen vooral in vanuit de opleiding tot onderwijsassistent, pedagogisch medewerker of doktersassistente.

Tabel 17 Vooropleiding van studenten logopedie

	N	%
Havo	226	45
vwo/Gymnasium	44	9
Een mbo-opleiding	130	26
Een hbo-opleiding	52	10
Een universitaire opleiding	59	9
Anders	5	1
Totaal	506	100

5.3 Gewenste loopbaan na de opleiding

Van de respondenten is 96% van plan de opleiding af te ronden. Van hen zou 82% na de opleiding direct willen gaan werken als logopedist. Eén procent geeft aan dit niet te willen en 17% twijfelt hierover.

Gemiddeld genomen willen de respondenten 31 uur per week werken na hun afstuderen. Het merendeel van de respondenten wil gaan werken in loondienst (tabel 18).

Tabel 18 Gewenst dienstverband na afstuderen van studenten logopedie

	N	%*
Zelfstandig (eigen praktijk)	102	21%
Loondienst	393	79%
Als ZZP'er	65	13%
Weet ik niet	75	15%

*Respondenten konden meerdere opties aankruisen waardoor het totaal optelt tot meer dan 100%

Aan de respondenten is ook gevraagd in welk type organisatie zij na het afstuderen het liefst zouden gaan werken (tabel 19). De voorkeuren van de respondenten zijn hierin aardig verdeeld. Achttien procent wil in een eerstelijns praktijk werken, 17% in het speciaal (basis)onderwijs, 14% in het ziekenhuis en 14% in een revalidatiecentrum. Binnen de zorg is het werken in de gehandicaptenzorg het minst populair, 3% van de studenten weet nog niet waar zij het liefst zouden gaan werken. De 1% die bij een ander type organisatie willen werken gaven met name aan te willen werken in het reguliere basisonderwijs.

Tabel 19 Gewenst type organisatie om te werken na afstuderen van studenten logopedie

	N	%
Eerstelijns praktijk	258	18%
Verzorgings- en verpleeghuizen, thuiszorg (vvt)	103	7%
Gehandicaptenzorg instelling	69	5%
Ziekenhuis	195	14%
Revalidatiecentrum	201	14%
Audiologisch centrum/behandelgroep	149	10%
Andere zorginstelling/organisatie	11	1%
Speciaal (basis)onderwijs	244	17%
GGD/consultatiebureau	96	7%
Hogeschool	60	4%
Anders	13	1%
Weet niet	41	3%

Wanneer we de sectoren waar studenten in de toekomst willen gaan werken vergelijken met de sectoren waar de huidige logopedisten werkzaam zijn dan zien we dat de studenten in veel mindere mate van plan zijn om in de eerste lijn te gaan werken. Van de huidige groep werkzame logopedisten werkt 60% in de eerste lijn van de studenten wil slechts 30% aan de slag in de eerste lijn. Bij de studenten is er meer interesse in de tweede lijn en het onderwijs. De interesse voor de derde lijn is vergelijkbaar met die van de huidige groep werkzamen.

5.4 Redenen om niet als logopedist te gaan werken

Aan de studenten die niet (direct) willen gaan werken als logopedist (18% van alle respondenten), is gevraagd waarom zij dit niet willen. Van hen gaf 31% aan eerst even wat anders te willen gaan doen maar daarna wel als logopedist te willen gaan werken. 33% gaf aan dat zij direct willen doorstuderen binnen het hbo of wo, waarbij een master taal- en spraakpathologie het meest genoemd werd als gewenste vervolgopleiding. Ook gaf een deel aan dat zij overwegen om niet als logopedist te gaan werken (met name in de eerste lijn) vanwege de huidige arbeidsvoorwaarden, het ontbreken van een cao en het relatief lage salaris in vergelijking met andere vakgebieden.

5.5 Regiovoorkeur

Aan de studenten is gevraagd in welke provincie zij naar voorkeur na afstuderen willen werken. De verdeling over de provincies is afgezet tegen de bevolking in deze provincies. Het resultaat hiervan is te zien in tabel 20.

Tabel 20 Provincie waarin studenten logopedie willen werken, zijn opgegroeid en nu wonen

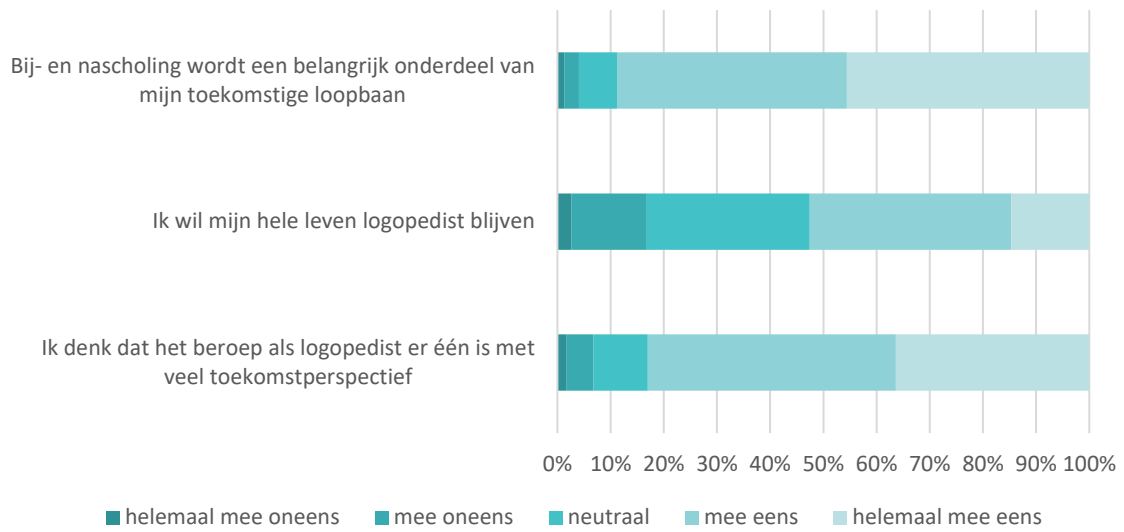
	% studenten dat hier wil werken	% studenten dat hier is opgegroeid	% studenten dat hier nu woont	% van de bevolking dat in deze provincie woont
Groningen	3%	2%	3%	3%
Fryslân	3%	2%	2%	4%
Drenthe	4%	4%	3%	3%
Overijssel	10%	11%	11%	7%
Flevoland	2%	4%	3%	2%
Gelderland	15%	17%	19%	12%
Noord-Brabant	14%	19%	19%	15%
Limburg	6%	9%	9%	6%
Zeeland	1%	1%	1%	2%
Utrecht	11%	8%	10%	8%
Noord-Holland	8%	9%	9%	17%
Zuid-Holland	9%	11%	9%	21%
Buitenland	3%	3%	0%	
Maakt niet uit	5%			
Weet (nog) niet	6%			

Het merendeel van de studenten wil werken in de provincie Gelderland of Noord-Brabant. De meeste studenten zijn ook in deze twee provincies opgegroeid en wonen hier ook nu nog. De provincies Flevoland en Zeeland zijn het minst populair, maar hier komen ook naar verhouding de minste studenten vandaan.

5.6 Enkele stellingen over het beroep en de toekomstige loopbaan

Aan de studenten zijn ook drie stellingen voorgelegd over de loopbaan van een logopedist. Het resultaat hiervan is te zien in figuur 7. Negentig procent van de studenten zijn het eens met de stelling dat bij- en nascholing een belangrijk onderdeel wordt van hun toekomstige loopbaan. Ongeveer 50% geeft aan zeker het hele leven logopedist te blijven, de andere helft antwoordt hier neutraal of denkt op termijn iets anders te gaan doen. Wel vinden de studenten het beroep van logopedist een beroep met toekomstperspectief, ruim 80% is het met deze stelling eens (figuur 7).

Figuur 7 Percentage respondenten dat het eens of oneens is met drie stellingen

6 Het benodigde aanbod aan logopedisten

In dit hoofdstuk worden de resultaten met betrekking tot de invoerwaarden voor het benodigde aanbod aan logopedisten gepresenteerd. De waarden die in dit hoofdstuk gepresenteerd worden, vormen de input voor de 'vraag' kant van het ramingsmodel. De resultaten in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op gegevens van het CBS, twee focusgroepen met logopedisten en stakeholders van logopedisten en literatuuronderzoek.

6.1 Onvervulde vraag

De onvervulde vraag is het verschil tussen het huidige beschikbare en benodigde aanbod aan logopedisten. De onvervulde vraag is in dit onderzoek bepaald op basis van de vragenlijst en gegevens van de beroepsvereniging.

In de vragenlijst onder de huidige beroepsgroep is gevraagd of er momenteel voldoende logopedisten zijn in de provincie waar men werkt (tabel 21). Ervaren tekorten zijn een indicator voor de onvervulde vraag. Op deze vraag antwoordde 82% van de respondenten dat er te weinig logopedisten zijn in hun regio. Kijken we naar de verschillen tussen provincies, dan valt op dat het aandeel dat vindt dat er te weinig logopedisten zijn in het noorden van het land (Groningen, Fryslân, Drenthe, Flevoland) wat lager lijkt te liggen.

Tabel 21 Percentage respondenten dat vindt dat er te weinig logopedisten in de provincie zijn

	N	% te weinig
Limburg	208	72%
Zeeland	60	71%
Zuid-Holland	478	70%
Noord-Brabant	417	69%
Noord-Holland	363	68%
Overijssel	240	65%
Gelderland	378	63%
Utrecht	273	62%
Fryslân	93	61%
Groningen	105	59%
Drenthe	98	57%
Flevoland	77	56%
Caribisch Nederland	6	86%
Totaal	2.796	82%

Naast de vragenlijst die in het kader van dit onderzoek is uitgezet houdt ook de NVLF jaarlijks een peiling onder haar leden over de arbeidsmarkt. Ook uit deze peiling kwam dat gemiddeld 50% van de ondervraagden aangeeft dat er moeilijk vervulbare vacatures zijn [NVLF 2022].

Voor de inschatting van de onvervulde vraag is er daarom uitgegaan van één vacature van gemiddeld 0,6 fte (dit is het gemiddeld aantal fte dat gevraagd wordt in de nu openstaande vacatures) in de

helpt van de bekende organisaties waarin we vacatures vonden (2.155 logopedieondernemingen plus 43 audiologische centra, bron Vektis). Wanneer we hiervan uitgaan dan zouden er 659 fte aan openstaande vacatures zijn voor logopedisten die niet worden ingevuld $((2.155+43)/2*0,6=659)$. Wanneer we dit delen op het aantal fte werkzame logopedisten (659/5.783) dan krijgen we de huidige onvervulde vraag aan logopedisten van 11%.

6.2 Demografie

De factor demografie geeft aan hoe de zorgvraag naar logopedisten gaat veranderen gegeven de verwachte veranderingen in de omvang en leeftijdsopbouw van de Nederlandse bevolking. De Nederlandse bevolking vergrijsst waardoor bij een gelijke zorgvraag per persoon de totale zorgvraag in de meeste gevallen zal toenemen doordat er verhoudingsgewijs meer ouderen zullen zijn in Nederland over 10 tot 20 jaar. Deze factor neemt dus enkel een veranderende bevolkingssamenstelling mee en gaat niet om hoe de zorgvraag binnen leeftijdsgroepen zal kunnen veranderen. Deze trends worden in hoofdstuk 6.3 besproken. Om de effecten van de demografische veranderingen in de bevolking te berekenen voor de logopedisten is gebruik gemaakt van de bevolkingsprognoses van het CBS [CBS] en van de gegevens over de zorg die gebruikt wordt door de verschillende leeftijdscohorten bij logopedisten uit Nivel Zorgregistraties Eerste lijn [Kampshoff 2023]. Op basis van die gegevens is berekend hoe de zorgvraag voor logopedisten in de komende 20 jaar naar verwachting zal toenemen.

Op basis van deze gegevens is de verwachting dat de vraag naar logopedisten zal stijgen met in totaal 9% over 20 jaar tijd (tabel 22).

Tabel 22 Toename zorgvraag logopedisten over 5, 10, 15 en 20 jaar op basis van demografie

Periode	% toename
5 jaar	1,94%
10 jaar	4,08%
15 jaar	6,72%
20 jaar	9,02%

6.3 Effecten van niet-demografische ontwikkelingen

Naast de factor demografie zijn er ook andere factoren die de vraag naar logopedisten in de toekomst kunnen laten toe- of afnemen. In de focusgroepen is specifiek naar deze factoren gevraagd. Hierbij is er onderscheid gemaakt tussen client, vakinhoudelijke en beleidsontwikkelingen. Hieronder worden de mogelijke ontwikkelingen zoals besproken in de focusgroepen beschreven. Aan de deelnemers is ook gevraagd wat zij verwachten dat de invloed zal zijn van deze factoren op de vraag naar logopedisten. Het resultaat hiervan wordt beschreven in paragraaf 6.3.1 tot en met 6.3.3.

6.3.1 Cliënt ontwikkelingen

Er wordt door de deelnemers aan de focusgroepen een toename verwacht van het aantal cliënten en/of cliënten dat hulp zoekt bij de logopedist met multiproblematiek (zowel ouderen als kinderen), een cognitieve achterstand, dyslexie, taalontwikkelingsstoornissen (TOS) en Nederlands als tweede taal. Hoewel logopedisten in de 1^e lijn en het onderwijs vooral met kinderen werken, verwacht men wel dat in de andere sectoren waarin logopedisten werkzaam zijn door de vergrijzing (zie

demografie, paragraaf 6.2) en de toenemende comorbiditeit in deze groep een toename kan komen in de zorgvraag.

Verder zien de deelnemers van de focusgroepen dat logopedisten in toenemende mate te maken krijgen met ingewikkelder problematiek, zowel in de eerste als tweede (en soms derde) lijn. Als oorzaak hiervan werd genoemd de toename van multiproblematiek, en zowel de voorkeuren van cliënten (om bijvoorbeeld eerder naar huis te gaan of zoveel mogelijk thuis te revalideren), als beleidsmatige en vakinhoudelijke keuzes (zorg zo dicht mogelijk bij huis, bevordering van multidisciplinaire aanpak en de aanpassing van richtlijnen).

Daarnaast wordt ook meer onzekerheid gezien bij ouders van jonge kinderen over hun taal- en spraakontwikkeling waardoor zij eerder een beroep doen op de logopedist dan voorheen en wordt een toename verwacht in de preventie van taalachterstanden en ongelijkheid waarbij de logopedist een rol kan spelen. Communicatie en taalvaardigheid zien de deelnemers ook steeds belangrijker worden in de maatschappij, waardoor de voorgaande trends wellicht ook meer kunnen opkomen. Men verwacht ook een toename in vragen vanuit transgenderzorg. Hoewel dit geen groot deel uitmaakt van de totale zorgvraag, lijkt het wel een groeiende vraag te zijn en zijn het vaak ook intensieve trajecten.

Het effect van deze ontwikkelingen wordt wisselend ingeschat in de focusgroepen. De meeste deelnemers denken dat deze ontwikkelingen zullen zorgen voor een toename in het benodigd aantal logopedisten, maar een aantal denken ook dat dit vooral te wijten zal zijn aan demografische ontwikkelingen.

6.3.2 Vakinhoudelijke ontwikkelingen

Er werd in de focusgroepen verwacht dat verschillende vormen van digitalisering het werk kan gaan veranderen. Voor multidisciplinair overleg worden de digitale mogelijkheden vooral als nuttig gezien vanwege tijdsbesparing door minder reis- en ontvangsttijd. Voor overleg met de cliënt zal face-to-face contact altijd in eerste instantie de standaard blijven, denken de deelnemers. Dit omdat er eerst een band moet worden opgebouwd met cliënten en sommige dingen op deze manier het beste kunnen worden uitgelegd. Voor sommige cliëntgroepen zien de deelnemers wel meer mogelijkheden dan andere groepen. Het ligt aan de individuele behoefte en mogelijkheden van cliënten (bijvoorbeeld hoe digitaal vaardig cliënten zijn) wat er mogelijk is. Voor de groep waar digitale mogelijkheden zijn, zou het erg helpen in de speerpunten vanuit beleid over eigen regie en zelfmanagement. Verder kan bijvoorbeeld Artificial Intelligence en Machine Learning helpen bij vroege signalering van bepaalde aandoeningen.

Daarnaast denken enkele deelnemers dat sommige onderdelen van het werk efficiënter kunnen, door in groepen te werken. Voorlichting of coaching van bijvoorbeeld ouders is hiervan een voorbeeld. Wat hierbij een drempel is, is dat de vergoeding van het werk gericht is op de cliënt of cliënt voor wie de behandeling in de eerste plaats is. Omdat alleen dit contact wordt vergoed, is er weinig ruimte voor groepstherapie. Wat dit systeem ook belemmert is de meer coachende rol die logopedisten voor zich zien. Coaching van ouders kan veel doen, maar hier zijn niet altijd mogelijkheden voor, vanwege de vergoeding die gericht is op het contact met het kind.

Ook is er de verwachting bij de deelnemers aan de focusgroepen dat logopedisten in de toekomst meer interprofessioneel zullen samenwerken binnen de zorg en daarbuiten onder andere met huisartsen en het onderwijs. Deze toename komt onder andere door een verwachte toename in domein overstijgende interventies waarvoor vaker bijvoorbeeld multidisciplinair overleg nodig is (zie

ook 6.3.1). Men verwachtte hierbij ook een toename in netwerk/samenwerkingscontracten en regionale, multidisciplinaire afspraken. Specifiek voor het onderwijs wordt ook genoemd dat er steeds minder logopedisten in het onderwijs werken door bezuinigingen en daardoor meer verwezen wordt naar de eerste lijn wat hier de druk vergroot. De wens is dat logopedisten weer een grotere rol krijgen in (speciaal) onderwijs, maar tijdens de focusgroep werd benoemd dat men niet verwacht dat dit gebeurt.

Daarnaast verwacht men dat logopedisten meer zullen gaan samenwerken onderling, in groepspraktijken, door middel van ZZP'ers die een gebouw delen. Maar ook meer specialisatie van logopedisten is een mogelijkheid. Dit kan dan volgens de deelnemers aan de focusgroepen bijvoorbeeld in de vorm van gespecialiseerde praktijken of in de vorm van logopedisten met verschillende specialisaties samen in een groepspraktijk.

6.3.3 Beleidsontwikkelingen

In het kader van de juiste zorg op de juiste plek (JZOJP) wordt erop gestuurd meer zorg in de eerste lijn te laten plaatsvinden. Logopedisten zien hier ook een behoefte van cliënten om zorg dichtbij huis te ontvangen (bijvoorbeeld door thuis te revalideren). De verschuiving naar de eerste lijn geeft daarmee ook druk op de eerste lijn. Hierbij speelt volgens de deelnemers dat, omdat de tarieven voor eerstelijns logopedisten minder gunstig zijn dan voor de tweede en derde lijn, logopedisten in toenemende mate liever op deze plekken werken. Dit vergroot de druk op de eerste lijn.

Ook noemden deelnemers dat er een druk is op de bekostiging vanuit de basisverzekering. Zij hopen dat er verandering zal plaatsvinden in het vergoedingssysteem zodat er meer passende vergoeding is voor logopedische zorg, bijvoorbeeld in vaste budgetten. Tijdens de focusgroepen werd ook benoemd dat verwacht wordt dat er meer gewerkt zal gaan worden in netwerkcontracten. Hier ligt een rol voor de beroepsgroep om de ontwikkelingen in de gaten te houden en in deze netwerkcontracten opgenomen te worden. Ook zou meer integrale bekostiging van paramedische zorg een mogelijkheid zijn in de toekomst. Hieraan gerelateerd noemt men een toename in verantwoording en administratie naar zorgverzekeraars. Gehoopt wordt dat dit minder zal worden, maar op dit moment ervaart men het als in toenemende mate belastend en een trend die het werk minder efficiënt maakt.

Ook zien deelnemers mogelijkheden voor de logopedie in de nulde lijn. Veel screening en signaleringstaken zijn nu ondergebracht in de eerste lijn of taak voor leerkrachten. Als onderdeel van jeugdzorg bij gemeenten en GGD liggen er juist meer mogelijkheden voor preventie. Een voorbeeld dat werd genoemd, is dat NT2 en/of TOS problematiek nu meestal pas laat bij logopedisten terecht komt, terwijl dit juist bij de GGD zou kunnen worden gesignaleerd zodat eerder hulp kan worden geboden (hoe jonger dit opgestart kan worden hoe beter).

6.3.4 Inschatting effect niet-demografische ontwikkelingen

De hierboven beschreven niet-demografische ontwikkelingen kunnen verschillende effecten hebben op de vraag naar logopedisten. De vraag kan door deze ontwikkelingen mogelijk toe- maar ook afnemen. Ook hangen veel van de genoemde factoren met elkaar samen en is het effect sterk afhankelijk van het beleid dat in de komende jaren zal worden ingezet. De deelnemers aan de focusgroepen is gevraagd om een inschatting te geven van de verwachte toename in de vraag op basis van de genoemde niet-demografische factoren, rekening houdende met het feit dat veel van de factoren met elkaar samenhangen.

In de eerste focusgroep werd een percentage van 5-10% in de komende 10 jaar ingeschat. Het netto-effect van de verschillende ontwikkelingen was voor deze groep dus een toename in de vraag naar de zorg door logopedisten. In de tweede focusgroep was het beeld wisselender en werd er een range van -5% tot 10% ingeschat. De meeste deelnemers dachten ook dat het netto-effect van de ontwikkelingen een toename in de vraag naar logopedisten zou zijn maar een aantal deelnemers zag ook een mogelijkheid voor de verlaging van de vraag wanneer logopedisten echt alleen die cliënten behandelen waar ze een meerwaarde kunnen hebben.

Om inzicht te geven in deze verschillende mogelijke effecten van de hierboven genoemde niet-demografische ontwikkelingen (cliënt, vakinhoudelijke en beleidsontwikkelingen) wordt er in het ramingsmodel een range gebruikt van -5% tot 10% met een meest waarschijnlijke toename van 5% in de vraag naar logopedisten over 10 jaar voor de niet-demografische ontwikkelingen.

6.4 Vraagparameters voor het ramingsmodel

In tabel 23 worden de waarden voor de vraagparameters zoals beschreven in dit hoofdstuk samengevat. De waarden uit tabel 20 zijn gebruikt om de vraag naar logopedisten in de komende 20 jaar in te schatten. De resultaten hiervan staan in hoofdstuk 7. Het algemene beeld van de vraag naar logopedisten is dat er op dit moment een tekort is van 11% en dat naar verwachting de vraag naar logopedisten zal toenemen in de komende jaren door zowel demografische als niet-demografische factoren.

Tabel 23 Samenvatting van de vraagparameters

Effect van:	Laag	Midden	Hoog
Onvervulde vraag	-	11%	-
Demografische ontwikkelingen na 5 jaar	-	1,94%	-
Demografische ontwikkelingen na 10 jaar	-	4,08%	-
Demografische ontwikkelingen na 15 jaar	-	6,72%	-
Demografische ontwikkelingen na 20 jaar	-	9,02%	-
Ontwikkelingen cliënt, vak en beleid, per jaar	-0,5%	0,5%	1,0%

7 Benodigde instroom in de opleiding logopedie

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de raming gepresenteerd. Allereerst laten we zien welke drie scenario's voor de toekomst zijn doorgerekend. Vervolgens laten we de effecten zien van deze scenario's op het verwachte beschikbare en benodigde aanbod aan logopedisten en de aansluiting hiertussen. De resultaten van deze drie scenario's worden in dit hoofdstuk gepresenteerd. De waarden uit hoofdstuk 3 tot en met 6 zijn hierbij als input gebruikt. Vervolgens zijn er drie mogelijke oplossingsrichtingen om het beschikbare en benodigde aanbod aan logopedisten over 10 en 15 jaar meer in balans te brengen doorgerekend. Deze oplossingsrichtingen komen mede voort uit de ambities van de NVLF voor de beroepsgroep.

7.1 Scenario's

Om de benodigde instroom in de opleiding logopedie in de toekomst te berekenen zijn er drie verschillende scenario's opgesteld. Deze worden in deze paragraaf toegelicht.

7.1.1 Basisscenario

Allereerst het basisscenario. Dit scenario gaat uit van de waarden zoals ze zijn bepaald in hoofdstuk 3 en 6. Dit basisscenario geeft de verwachte toekomst weer op basis van de resultaten van de vragenlijsten en de focusgroepen. Hierbij wordt er rekening gehouden met verschillende invloed van de niet-demografische ontwikkelingen zoals gepresenteerd in hoofdstuk 6. Voor dit scenario wordt er daarmee een bandbreedte berekend van een klein negatief effect van de niet-demografische ontwikkelingen tot een positief effect hiervan (tabel 23). In dit scenario wordt ervan uitgegaan dat de huidige situatie en die uit het verleden zich doorzet naar de toekomst.

7.1.2 Rendementsscenario

Het tweede scenario houdt er rekening mee dat extern rendement in de toekomst minder goed zal zijn dan nu is berekend op basis van de vragenlijsten. De reden om dit te doen is dat van de huidige studenten logopedie een veel kleiner deel in de eerste lijn wil werken, terwijl er in de eerste lijn de meeste arbeidsplaatsen zijn voor logopedisten en dit aandeel naar aanleiding van het Integraal Zorgakkoord (IZA), waarin meer verplaatsing van behandelingen van de tweede naar de eerste lijn gewenst is, naar verwachting verder zal toenemen. Voor dit scenario gaan we ervan uit dat het teveel aan logopedisten dat in de 2^e lijn, 3^e lijn en het onderwijs wil werken in plaats van in de eerste lijn te gaan werken niet behouden zal blijven voor het vak. De aanname is dan dat wanneer zij geen werk kunnen vinden in de sector van voorkeur zij niet in een andere sector als logopedist zullen gaan werken.

Dit zou betekenen dat na het afronden van de opleiding 27% van de logopedisten geen werk kan vinden in de sector van voorkeur en daardoor voortijdig het vak zal verlaten. We gaan er daarbij wel vanuit dat dit niet gelijk in het eerste jaar na afstuderen zal plaatsvinden maar geleidelijk over de periode van 15 jaar. Voor dit scenario worden de rendementen zoals gepresenteerd in tabel 24 meegenomen. De overige waarden die ingevoerd worden in het model worden gelijk gehouden aan het basisscenario. De effecten van dit scenario zullen te zien zijn in het beschikbare aanbod van logopedisten. Het benodigde aanbod blijft in dit scenario gelijk aan het basisscenario.

Tabel 24 Extern rendement in basis en rendementsscenario

Extern rendement	Basis scenario	Rendementsscenario
1 jaar	98%	96%
5 jaar	92%	83%
10 jaar	87%	69%
15 jaar	81%	54%

7.1.3 Extra vraag scenario

Het derde scenario dat we meenemen is het extra vraag scenario. In dit scenario gaan we uit van een extra toename van de niet-demografische ontwikkelingen op basis van gegevens van Vektis van de afgelopen 12 jaar. Hierin is een stijging te zien van het aantal patiënten dat gebruik maakt van logopedische zorg. Deze stijging is groter dan je zou verwachten op basis van de demografische veranderingen in de bevolking van de afgelopen 12 jaar. Wanneer deze trend uit het verleden zich zou voortzetten dan zou er per jaar 2% meer vraag komen naar logopedisten door niet-demografische ontwikkelingen. Dit percentage is hoger dan de maximaal 1% per jaar waarmee rekening gehouden wordt in het basisscenario. De aanname die in dit scenario wordt gemaakt is dat de stijging van de vraag van de afgelopen 12 jaar zich in gelijke trend zal voortzetten in de komende 20 jaar.

Voor het extra vraag scenario wordt er dus rekening gehouden met een groei van de vraag door niet demografische ontwikkelingen van 2% per jaar in vergelijking tot een range van -0,5 tot 1,0% per jaar in het basisscenario. De effecten van dit scenario zullen dus te zien zijn in het benodigde aanbod van logopedisten. Het beschikbare aanbod blijft in dit scenario gelijk aan het basisscenario.

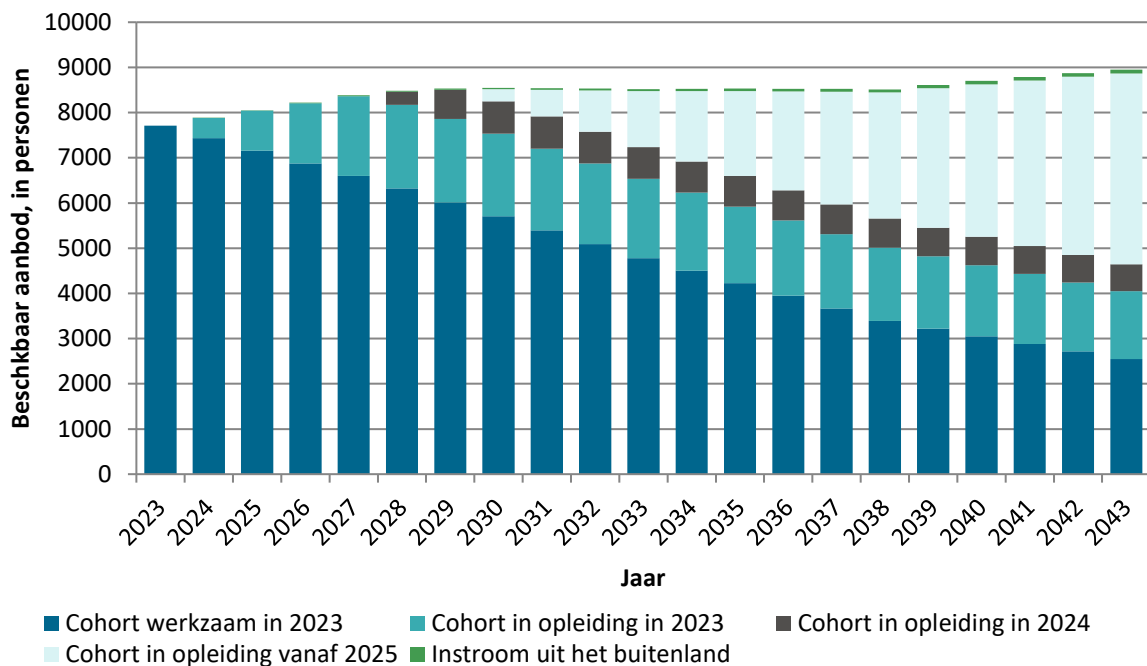
7.2 Beschikbaar aanbod

In deze paragraaf laten we het verwachte beschikbare aanbod zien voor het basisscenario en het rendementsscenario. Het beschikbare aanbod voor het extra vraag scenario is gelijk aan dat van het basisscenario en wordt daardoor niet apart getoond.

7.2.1 Basisscenario en extra vraag scenario

Figuur 8 laat het verwachte beschikbare aanbod aan logopedisten zien in de komende 20 jaar volgens het basisscenario en het extra vraag scenario. Te zien is dat het totaal aantal werkzame logopedisten volgens deze scenario's in de komende 20 jaar naar verwachting zal toenemen van 7.711 personen nu naar 8.954 personen in 2043. Dit is een verwachte toename van 16%.

Figuur 8 Het verwachte beschikbare aanbod aan logopedisten tussen 2023 en 2043

In figuur 8 is het totaal aantal werkzame personen per jaar opgedeeld in de verschillende cohorten waarmee gerekend wordt in het ramingsmodel.

Het eerste cohort wordt gevormd door de 7.711 de logopedisten die aan het begin van de projectieperiode werkzaam zijn ('cohort werkzaam in 2023', in de figuur gerepresenteerd door de donkerblauwe balk). Dit cohort zal door uitstroom in de komende 20 jaar afnemen. Het tempo waarin dat gebeurt lieten we eerder in paragraaf 3.3. zien: binnen 5 jaar zal 18% van dit cohort uitstromen, binnen 10 jaar 38%, en binnen 20 jaar is 67% van deze groep uitgestroomd door bijvoorbeeld pensionering. Van de 7.711 logopedisten zijn er aan het einde van de projectieperiode, in 2043, nog 2.544 over die werkzaam zijn.

De uitstroom uit de huidige werkzame groep van logopedisten wordt gecompenseerd door de jaarlijkse instroom van logopedisten die vanuit de opleiding de arbeidsmarkt betreden. Deze groep is in het ramingsmodel drie subcategorieën opgedeeld.

- Allereerst is er het 'cohort in opleiding in 2023', de groep die aan het begin van de projectieperiode in opleiding is. De eerste studenten die hieruit afstuderen zullen in 2024 de arbeidsmarkt betreden (in de figuur gerepresenteerd door de middenblauwe balk). Deze groep groeit van 447 in 2024 tot 1.845 in 2029, maar neemt vanaf 2030 in omvang weer af omdat uit dit cohort ook weer uitstroom zal plaats vinden. Dit lieten we in paragraaf 3.3 eerder zien als extern rendement van de opleiding (paragraaf 3.2.4). In 2043 zijn er van dit cohort nog 1.503 personen werkzaam.
- Daarnaast maken we onderscheid in nog twee opleidingscohorten, het 'cohort in opleiding in 2024' (in de figuur gerepresenteerd door de donkergrijze balk) en het 'cohort in opleiding vanaf 2025' (in de figuur gerepresenteerd door de lichtblauwe balk). Voor deze cohorten geldt hetzelfde als voor het 'cohort in opleiding in 2023', namelijk dat zij gefaseerd de arbeidsmarkt betreden en zo de totale groep werkzame logopedisten aanvullen, maar na een aantal jaren ook uit deze cohorten weer uitstroom zal plaats vinden. Omdat men gemiddeld iets meer dan 4 jaar over de opleiding doet, zien we de eerste afgestudeerden uit de groepen 'cohort in opleiding in 2024' in 2028 op de arbeidsmarkt terug. Het 'cohort in opleiding vanaf 2025'

wordt gevormd door studenten die vanaf het bijsturingsjaar (het eerste jaar dat de opleidingsinstroom bijgesteld zou kunnen worden, namelijk 2025) in opleiding zal gaan. Hier zien we als eerst terug in de grafiek in 2030 (de lichtblauwe balken). Als er aanpassingen zouden worden gemaakt in de opleidingsinstroom (zie de volgende paragraaf 7.3.1), is het effect daarvan in dit cohort te zien.

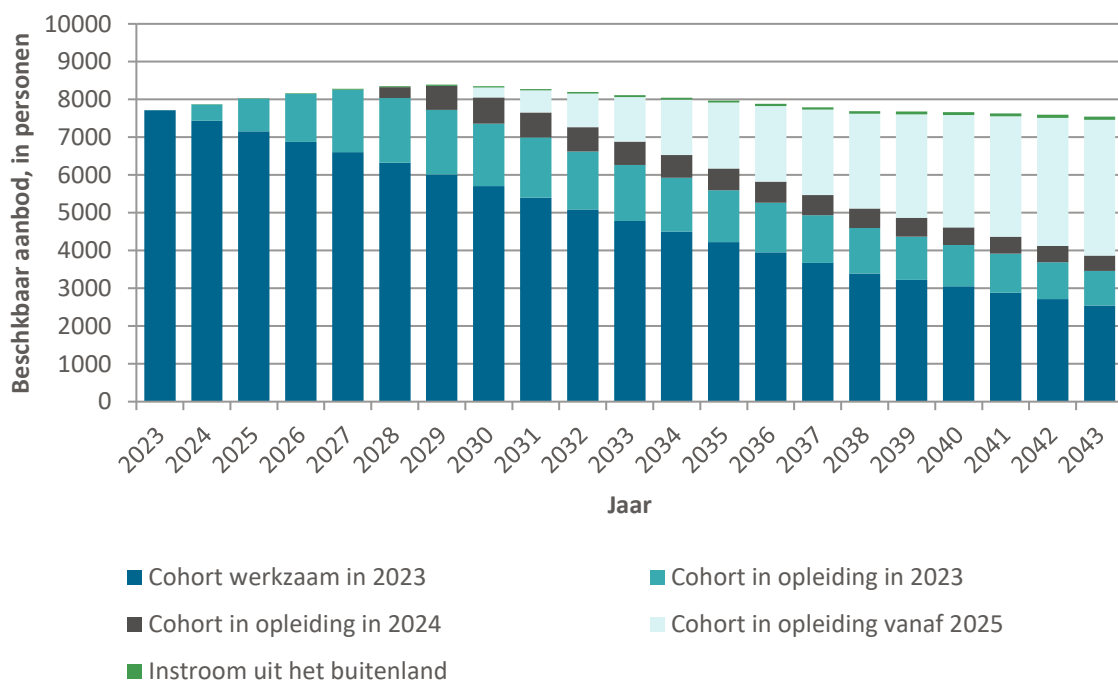
- De laatste instroomgroep is het aandeel logopedisten uit het buitenland. Dit is zeer beperkt en blijft naar verwachting ook zo.

Dat figuur 8 een netto groei van het aantal werkzame logopedisten in de komende 20 jaar laat zien, is het gevolg van de verwachte in- en uitstroom op deze arbeidsmarkt. Aan de ene kant zal de instroom vanuit de opleiding de komende jaren naar verwachting minder worden, omdat er minder hbo-studenten verwacht worden door een krimpende beroepsbevolking. De instroom vanuit de opleiding zal echter (gegeven de in dit onderzoek gemaakte aannames) ook in de toekomst voldoende zijn om te compenseren voor het aantal logopedisten dat uitstroomt vanwege pensionering of andere redenen.

7.2.2 Rendementsscenario

Figuur 9 laat het verwachte beschikbare aanbod zien voor het rendementsscenario. Doordat in dit scenario een lager extern rendement wordt verwacht neemt het toekomstige beschikbare aanbod in de komende 6 jaar nog toe maar zal daarna door voortijdige uitstroom uit het beroep gaan afnemen. Dit zal alleen het geval zijn als logopedisten die nu aangeven in de toekomst in de tweede en derde lijn of het onderwijs te willen gaan werken ook daadwerkelijk het vak verlaten als dit niet lukt en niet op zoek gaan naar een baan in de eerste lijn. Te zien is dat het totaal aantal werkzame logopedisten in de komende 20 jaar volgens dit scenario naar verwachting zal afnemen van 7.711 personen nu naar 7.545 personen in 2043. Dit is een verwachte afname van 2%.

Figuur 9 Het verwachte beschikbare aanbod aan logopedisten tussen 2023 en 2043 volgens het rendementsscenario

7.3 Benodigd aanbod

In deze paragraaf laten we het verwachte benodigde aanbod zien voor het basisscenario en het extra vraag scenario. Het benodigde aanbod voor het rendementsscenario is gelijk aan dat van het basisscenario en wordt daardoor niet apart getoond.

7.3.1 Basisscenario en rendementsscenario

Voor het benodigd aanbod in het basisscenario en het 'rendementsscenario' is er een range meegenomen voor de effecten van de niet-demografische ontwikkelingen. In deze range wordt er rekening gehouden met een onvervulde vraag van 11% en de effecten van de demografische veranderingen (tabel 11) en een wisselende mate van niet-demografische ontwikkelingen. De mate van de invloed van de niet-demografische ontwikkelingen wordt in de range als volgt gevarieerd:

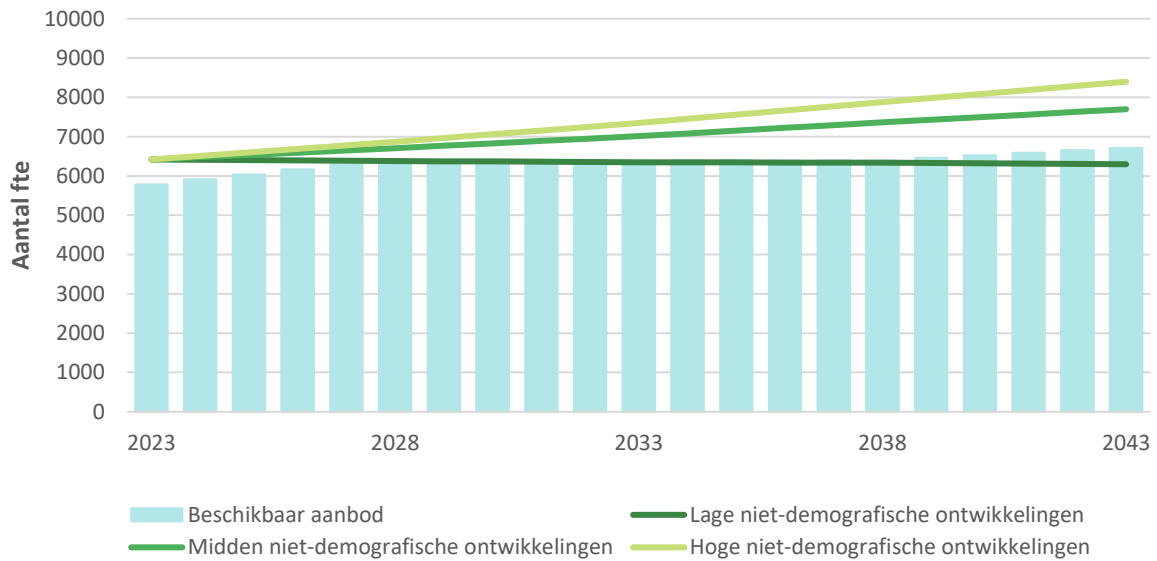
- Lage variant, waarin niet-demografische ontwikkelingen een negatief effect hebben op de benodigde capaciteit aan logopedisten van -0,5%, per jaar;
- Midden variant, waarin niet-demografische ontwikkelingen een positief effect hebben op de benodigde capaciteit aan logopedisten van +0,5%, per jaar;
- Hoge variant, waarin niet-demografische ontwikkelingen een positief effect hebben op de benodigde capaciteit aan logopedisten van +1,0%, per jaar.

In figuur 10 is het resultaat te zien van deze range voor deze scenario's. Daarnaast is het verwachte beschikbare aanbod in fte volgens het basisscenario weergegeven in de licht blauwe balken. Te zien is dat voor alle scenario's er op dit moment een groter benodigd aanbod is dan een beschikbaar aanbod, omdat we uitgaan van een huidige onvervulde vraag van 11% (zie paragraaf 6.1). Aan het begin van de projectieperiode 2023 zijn er 5.783 fte aan logopedisten werkzaam en is er behoefte aan 6.400 fte. Wanneer we vervolgens de projectie over de tijd volgen kunnen we twee conclusies trekken:

- Bij de lage impact van de niet-demografische ontwikkelingen (de donkergroene lijn), zal er over 20 jaar meer beschikbaar dan benodigd aanbod zal zijn; dit betekent dat er een klein overschot zal ontstaan aan logopedisten.
- Bij de midden en hoge invloed van niet-demografische ontwikkelingen (de twee lichtergroen lijnen), is het omgekeerde het geval; hier blijft er een tekort aan logopedisten en zal dit tekort naar verwachting ook verder toenemen.

Voor het rendementsscenario zal het tekort naar de toekomst groter worden voor de midden en hoge invloed van de niet-demografische factoren omdat in dat scenario het beschikbare aanbod lager zal zijn dan in het basisscenario. Voor de lage invloed van de niet demografische ontwikkelingen zal er nog steeds een klein overschot aan logopedisten zijn in het rendementsscenario.

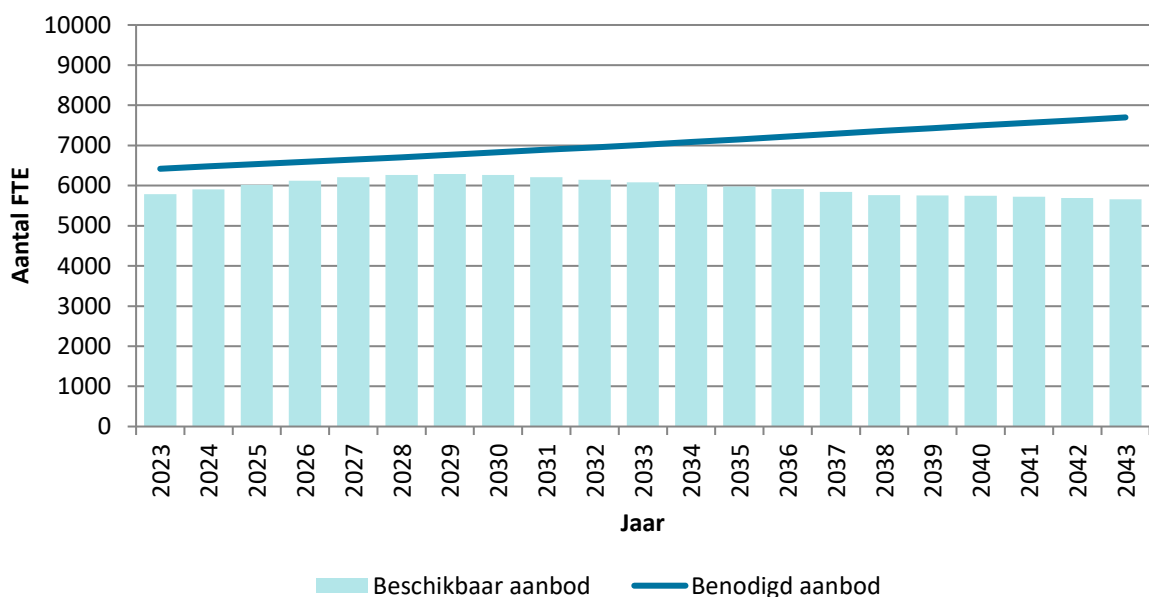
Figuur 10 Het verwachte beschikbare en benodigde aantal fte aan logopedisten gegeven het basisscenario tussen 2023 en 2043

7.3.2 Extra vraag scenario

In figuur 11 is het resultaat te zien van het extra vraag scenario. Daarnaast is het verwachte beschikbare aanbod *in fte volgens het basisscenario* weergegeven in de licht blauwe balken. Te zien is dat voor dit scenario er op dit moment een groter benodigd aanbod is dan een beschikbaar aanbod gelijk aan het basisscenario, omdat we uitgaan van een huidige onvervulde vraag van 11% (zie paragraaf 6.1). Aan het begin van de projectieperiode 2023 zijn er 5.783 fte aan logopedisten werkzaam en is er behoefte aan 6.400 fte. Wanneer we vervolgens de projectie over de tijd volgen zien we dat met dit scenario het huidige tekort aan logopedisten verder zal toenemen door een sterkere toename in het benodigd aanbod.

Figuur 11 Het verwachte beschikbare en benodigde aantal fte aan logopedisten gegeven het extra vraag scenario tussen 2023 en 2043

7.4 Oplossingsrichtingen

Voor de meeste doorgerkende scenario's zal het huidige tekort aan logopedisten in de toekomst verder toenemen. Om dit tekort te verkleinen zijn er verschillende oplossingen mogelijk. In deze paragraaf wordt een aantal oplossingsrichtingen doorgerkend: het vergroten van de opleidingsinstroom, het verhogen van de deeltijdfactor en de efficiëntie in het werkproces van logopedisten verhogen. Deze oplossingsrichtingen zijn deels gebaseerd op de ambities van de NVLF die ook als doel hebben om voldoende logopedisten te behouden door het aantrekkelijker maken van het vakgebied. Hierbij sluit de oplossingsrichting efficiëntie in het werkproces aan bij de ambitie om de administratieve lasten te verminderen. Hierbij is steeds het effect van elke oplossingsrichting apart doorgerkend. In de conclusie gaan we in op de mogelijkheid deze met elkaar te combineren en wat mogelijke effecten kunnen zijn van de andere ambities van de NVLF.

7.4.1 Opleidingsinstroom

Een geëigende manier om een verschil tussen het beschikbare en benodigde aanbod van een beroepsgroep te verkleinen (en die we bij het meeste ramingsonderzoek ook doorrekenen) is het bijsturen van de opleidingsinstroom. Bedacht moet worden dat deze oplossingsrichting niet direct effect sorteert. Het bijstellen van de opleidingsinstroom vergt tijd, en na bijstelling duurt het minstens één opleidingscohort voordat een hogere uitstroom de arbeidsmarkt zal betreden (zie paragraaf 7.1). Daarnaast moeten de opleidingen de mogelijkheid hebben om uit te breiden en moet er voldoende belangstelling van studenten zijn voor de opleiding.

In figuur 11 is te zien dat de huidige instroom in de opleiding logopedie 547 personen per jaar is. Omdat er voor de meeste doorgerkende scenario's er een tekort aan logopedisten wordt verwacht, zullen er in de toekomst voor die scenario's dus meer studenten per jaar moeten worden opgeleid om evenwicht te verkrijgen. Er is berekend hoeveel personen er aan de opleiding logopedie zouden moeten beginnen om over 10 jaar (in 2033) evenwicht te bereiken, en hoeveel als daar 15 jaar voor uit getrokken wordt (dus in 2038). Alleen in de lage range van het basisscenario kan worden volstaan met minder opleidingsplekken dan nu het geval is (477 of 488 per jaar), voor de andere scenario's loopt de benodigde instroomverhoging op tot meer dan een verdubbeling, met het als hoogste een instroom van 1.377 per jaar voor evenwicht in 2033 in het extra vraag scenario (tabel 25).

Tabel 25 Benodigde opleidingsinstroom voor evenwicht in 2033 en 2038 voor de drie scenario's

Scenario	Aantal opleiden per jaar vanaf 2024	
	Evenwicht in 2033	Evenwicht in 2038
Basisscenario	477-678	488-695
Rendementsscenario	1.027	926
Extra vraag scenario	1.377	1.102

*Momenteel starten er jaarlijks 500 studenten met de opleiding logopedie

De uitkomsten van deze doorrekening brengt de vervolgvraag naar voren of het verhogen van de opleidingsinstroom mogelijk zal zijn. De verwachting in het veld is namelijk dat het aantal studenten op het hbo, en daarmee waarschijnlijk ook bij de opleiding logopedie, in de komende 10 jaar juist zal gaan afnemen. De opleidingsinstroom verhogen gaat dus in tegen een trend die nu gaande is, en die mede bepaald wordt door de huidige en toekomstige belangstelling van jongeren en zij-instromers voor paramedische zorgopleidingen zoals de logopedie. Deze oplossingsrichting gaat voor deze beroepsgroep het verwachte tekort niet kunnen oplossen.

7.4.2 Vergroten van de deeltijdfactor

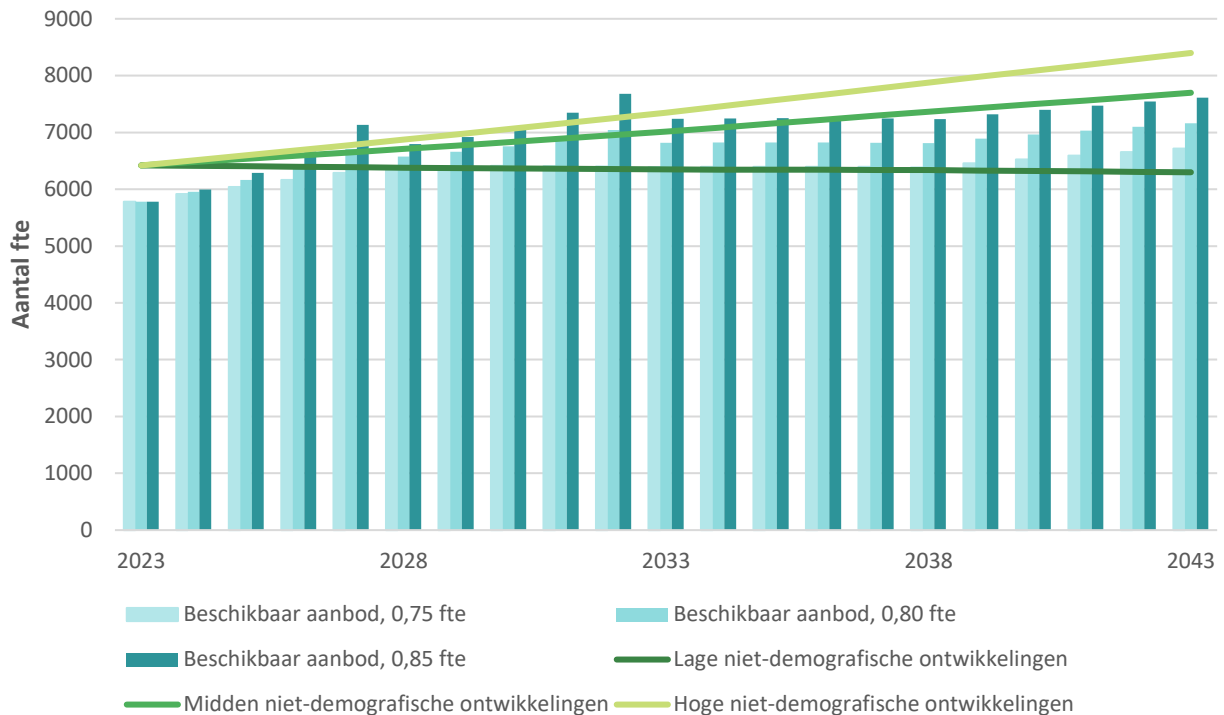
Een andere oplossingsrichting om de capaciteit aan logopedisten te vergroten is het fulltime werken te bevorderen dan wel de deeltijdfactor te vergroten. Op dit moment werken logopedisten gemiddeld 0,75 fte. Studenten logopedie geven aan gemiddeld 32 uur (0,8 fte) te willen werken in de toekomst, wat iets meer is dan de huidige beroepsgroep. Daarnaast wordt vanuit de overheid ingezet op het bevorderen van fulltime werken. Zo heeft het Ministerie van OC&W een proefproject laten uitvoeren waarbij leraren een bonus krijgen wanneer zij meer uren gaan werken (de 'meerurenbonus'), om zo de tekorten in het onderwijs te verminderen. Ook voor de zorgsector is een verkennend onderzoek naar de potentie van de meerurenbonus uitgevoerd.

Of de deeltijdfactor onder de huidige of toekomstige beroepsgroep te verhogen is, hangt van veel factoren af. Zou de huidige groep logopedisten bereid zijn om meer te gaan werken, zal de toekomstige groep logopedisten inderdaad ook 0,8 fte gaan werken, en welke mogelijkheden worden geboden door werkgevers om meer te werken, in relatie tot bijvoorbeeld kinderopvang?

Dit onderdeel van het onderzoek moet dan ook beschouwd worden als een hypothetische doorrekening: in hoeverre *zou* door een verhoging van de deeltijdfactor onder logopedisten het toekomstig tekort verkleind *kunnen worden*? Aangezien het gemiddeld aantal fte naar 1,0 fte te verhogen als onrealistisch moet worden beschouwd, is ingeschat dat dit gemiddelde te verhogen naar 0,8 of 0,85 fte in de komende 10 jaar mogelijk zou zijn. Dit wordt enigszins ondersteund door de bevinding dat de huidige (en toekomstige) groep studenten zoals eerder aangegeven gemiddeld 32 uur willen werken.

Figuur 11 laat hiervan het resultaat zien voor het basisscenario. Wanneer het lukt om in de komende 10 jaar de deeltijdfactor te verhogen, zal het huidige tekort binnen een paar jaar worden ingelopen. Wanneer we echter verder vooruitkijken, dan zien we dat voor de hoge waarde van de niet-demografische effecten, dat tekort weer zal ontstaan en oplopen vanaf 2033 tot 2043.

Figuur 11 Het verwachte beschikbare en benodigde aantal fte aan logopedisten gegeven de range in het benodigd aanbod en meer fte per persoon tussen 2023 en 2043 in het basisscenario

7.4.3 Efficiencyverbetering: Meer cliënten per logopedist

Uit de gehouden enquête blijkt dat logopedisten een flink deel van hun tijd (37%) niet besteden aan contacten met cliënten. Een van de ambities van de NVLF is ook om de administratieve lasten van de beroepsgroep te verminderen. Een oplossingsrichting voor het verwachte tekort zou daarmee kunnen zijn om de tijd die besteed wordt aan bijvoorbeeld administratieve taken en andere ‘indirecte tijd’ te verlagen. De tijd besteed aan directe cliëntenzorg zou hiermee toenemen en ook de efficiency in het werkproces kan hiermee worden vergroot. In het Integraal Zorgakkoord (IZA) is het verhogen van de productiviteit van medewerkers in de zorg ook een belangrijk speerpunt, en worden tal van maatregelen voorgesteld voor technische en sociale innovaties om dit te bereiken.

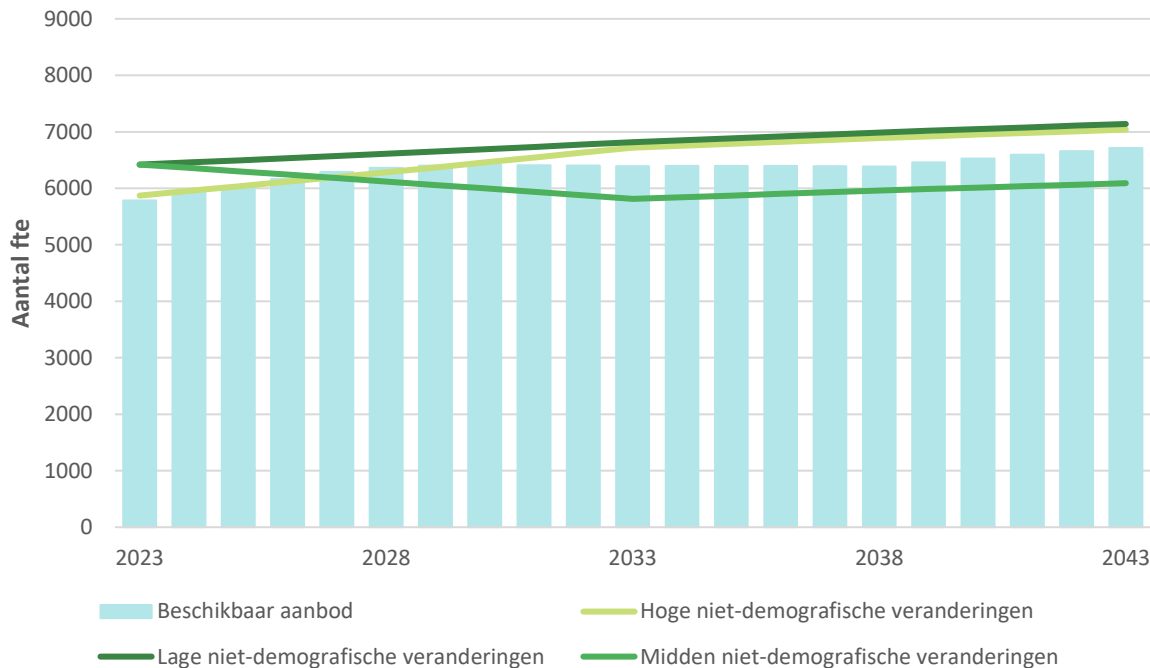
De vraag is ook hier hoe haalbaar het zal zijn om de administratieve last te verlagen. *Als* het lukt om bijvoorbeeld de administratieve lasten te verminderen (zoals bijvoorbeeld met programma’s als ‘(Ont)regel de zorg’ wordt beoogd), *als* de efficiency van het werkproces van de logopedist kan worden vergroot, en *als* daardoor logopedisten meer tijd krijgen voor direct cliëntcontact: in hoeverre kan daarmee het verwachte tekort worden verkleind? Voor deze oplossingsrichting hebben we doorgerekend wat het effect zal zijn van een verhoging van het aandeel directe tijd naar 75%. Hiervoor gaan we ervanuit dat deze verhoging geleidelijk zal plaatsvinden en over 20 jaar volledig zal zijn. Voor de doorrekening gaan we ervanuit dat er doordat er minder tijd voor administratie nodig is er een afname van het benodigd aanbod van logopedisten van 0,8% per jaar zal zijn. Wanneer ieder jaar 0,8% efficiënter wordt gewerkt zal er over 20 jaar een capaciteitswinst van 18% bereikt kunnen worden.

Figuur 12 laat zien dat het verwachte tekort voor het basisscenario in de komende 20 jaar kleiner wordt, maar niet verdwijnt. De jaarlijks efficiency- en productiviteitswinst van 0,8% per jaar die we hier hebben doorgerekend zou dus nog hoger moeten zijn om het tekort op te lossen. De vraag wordt daarmee echter ook pregnanter, hoe realistisch het is om logopedisten minder tijd aan niet-

cliëntgebonden taken te laten besteden of minder tijd per cliënt te besteden om zo in grote mate hun productiviteit te verhogen.

Figuur 12 Het verwachte beschikbare en benodigde aantal fte aan logopedisten gegeven de drie scenario's en een verhoogde efficiency tussen 2023 en 2043

7.5 Conclusie en aanbevelingen

De eerste conclusie van dit ramingsonderzoek is dat in alle drie de toekomstscenario's het tekort aan logopedisten zal toenemen. De tweede conclusie is dat de drie oplossingsrichtingen die we hebben doorgerekend ieder voor zich niet realistisch of onvoldoende zijn om dit verwachte tekort op te lossen. Samengevat zou voor het basisscenario de opleidingsinstroom met 35% en 85% moeten toenemen, of de deeltijdfactor naar meer dan 0,8 fte moeten worden verhoogd, of per jaar zou er meer dan 0,8% efficiencywinst moeten worden behaald om de directe tijd die logopedisten aan patiënten te vergroten. Voor de twee extra scenario's die zijn doorgerekend zouden de oplossingsrichtingen nog minder realistisch zijn omdat er in deze scenario's een groter verschil tussen beschikbaar en benodigd aanbod ontstaat dan in het basisscenario.

Het is natuurlijk wel mogelijk om in te zetten op een combinatie van oplossingsrichtingen, of een mix van maatregelen te ontwerpen die op korte dan wel lange termijn hun effect kunnen hebben. De NVLF is hiermee al op de goede weg door in te zetten op vijf ambities die het werk van logopedisten aantrekkelijker en efficiënter maken. De ambities om hybride zorg te stimuleren en de vermindering van de administratieve lasten kunnen ervoor zorgen dat het benodigde aanbod aan logopedisten kleiner wordt, zoals we in de oplossingsrichting efficiency hebben laten zien. In welke mate dit lukt met deze ambities en of dit voldoende is om het tekort op te lossen moet in de toekomst blijken.

Andere ambities van de NVLF sluiten aan bij het tweede scenario waarin we ervan uitgaan dat een groter deel van de toekomstige logopedisten het vak voortijdig zal verlaten omdat zij voorkeur hebben voor het werken in de tweede lijn of het onderwijs. Het rendementsscenario heeft laten zien

dat wanneer dit werkelijkheid wordt het tekort aan logopedisten alleen maar verder zal toenemen. De ambities voor meer interprofessionele samenwerking en loon naar werken zijn mogelijke (gedeeltelijke) oplossingen voor dit scenario. Door de beloning in de eerste lijn bijvoorbeeld meer gelijk te trekken met de andere sectoren en te zorgen voor een CAO kan het werk in de eerste lijn voor de toekomstige logopedisten weer aantrekkelijker worden. Ook het breder samenwerken binnen de eerste lijn en daarbuiten kan het weer werk als eerstelijns logopedist interessanter maken. Het ontbreken van een CAO en het in verhouding lage salaris werd ook door de studenten logopedie genoemd als reden om niet (fulltime) als logopedist te gaan werken na het afronden van de opleiding. Wanneer deze ambities hun effect hebben zal naar verwachting het rendement verbeteren waardoor er in de toekomst meer logopedisten beschikbaar zullen zijn.

Aandachtspunten bij de oplossingsrichtingen

Bij de drie oplossingsrichtingen gaven we al aan dat het nemen van deze maatregelen ook neveneffecten kunnen hebben waarmee geen rekening is gehouden in de doorrekening. Door meer studenten toe te laten tot de opleiding zou bijvoorbeeld het rendement van de opleiding lager kunnen worden, omdat dan meer studenten starten die nog niet zeker zijn van hun keuze. Het vergroten van de deeltijdfactor kan een grotere uitstroom uit het beroep als gevolg hebben als hierdoor bijvoorbeeld de ervaren werkdruk toeneemt. Ook hangt de haalbaarheid hiervan samen met andere maatschappelijke en politieke discussies en ontwikkelingen; zoals bijvoorbeeld het gratis maken van kinderopvang. Het verhogen van het aantal cliënten per logopedist kan succesvol zijn, maar niet als dit ten koste gaat van de tijd die er per cliënt is. Ook hier is het risico dat dit de werkdruk kan verhogen en het werkplezier zou kunnen verlagen. Voor alle oplossingsrichtingen geldt dus dat de haalbaarheid en mogelijke risico's belangrijke, maar ook onzekere factoren vormen. Daarnaast zijn er ook nog andere oplossingsrichtingen mogelijk die in deze rapportage niet zijn doorgerekend zoals bijvoorbeeld het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden en de beloning van logopedisten.

Aanbevelingen

Dit onderzoek laat zien dat het tekort aan logopedisten bij ongewijzigd beleid structureel zal worden. Het tekort komt voort uit een veelheid van factoren en trends die spelen aan de vraag- en aanbodkant van de arbeidsmarkt. Het ombuigen van deze factoren en trends is complex, want dit onderzoek laat ook zien dat verschillende oplossingsrichtingen dit tekort alleen deels kunnen oplossen en elk voor zich niet volledig haalbaar zullen zijn. We gaven daarom aan dat een combinatie van oplossingsrichtingen aan te bevelen is, gebundeld in een strategisch arbeidsmarktbeleid dat rekening houdt met de mogelijkheden op korte en lange termijn, en met de verschillende werkvelden van de logopedie om:

- De opleidingsinstroom zoveel mogelijk op peil houden;
- Logopedisten proberen positief te stimuleren om meer uren te gaan werken;
- De efficiency in het werkproces te verhogen met behoud van de aantrekkelijkheid van het vak, door het verminderen of herschikken van administratieve lasten en het inzetten van innovatieve behandelmethoden zoals hybride zorg;
- De arbeidsvoorwaarden voor logopedisten (met name in de eerste lijn) verbeteren.

Daarnaast is het van belang om de ontwikkelingen van zowel het beschikbare als het benodigde aanbod goed te monitoren om indien nodig tijdig bij te kunnen sturen. Bepaalde maatregelen grijpen immers meer in op de aanbodkant van de arbeidsmarkt (opleidingsinstroom, deeltijdwerk), andere op de vraagkant (efficiency en innovatie). Ook is een aandachtspunt dat verschillende oplossingsrichtingen mogelijk een andere uitwerking hebben per werkveld of dat extra oplossingsrichtingen nodig zijn voor specifieke werkvelden. In dit onderzoek zijn bijvoorbeeld veel

vacatures gevonden voor eerstelijns logopedisten en minder voor logopedisten in andere werkvelden. Dit vraagt dus om extra of wellicht andere oplossingsrichtingen voor op de arbeidsmarkt van eerstelijns logopedisten, bijvoorbeeld al in de opleiding en het aantrekkelijker maken van het werken in dit werkveld.

Literatuur

CBS Statline Prognose bevolking; kerncijfers. [StatLine - Prognose bevolking; geslacht, leeftijd, achtergrond en generatie, 2021-2070 \(cbs.nl\)](#)

Flinterman L, Vis E, Wit R, Batenburg R. [De arbeidsmarkt voor verloskundigen](#). Utrecht Nivel 2022

Kampshoff C, Meijer W. Zorg door de logopedist in de eerste lijn: jaarcijfers 2021 en trendcijfers 2019-2021. Utrecht Nivel 2023.

NVLF Arbeidsmarkt logopedie onder druk. 2022

OCW Prognose aantal studenten hbo. 2023 [Prognose aantal studenten hbo | Hoger Onderwijs | OCW in cijfers](#)
Laatst geraadpleegd: 14-06-2023

Vis E, Flinterman L, Batenburg R. Genoeg optometristen in Nederland? Utrecht Nivel 2022.

Vis E, Flinterman L, Batenburg R. De arbeidsmarkt voor huidtherapeuten. Utrecht Nivel 2023.

Bijlage A Vragenlijst logopedisten

Hartelijk dank dat u wilt deelnemen aan dit onderzoek. Het Nivel voert dit onderzoek uit in opdracht van de NVLF en het LOOL (Landelijk Overleg Opleidingen Logopedie). Het doel is inzicht te krijgen in de arbeidsmarkt van logopedisten in Nederland, en te bepalen wat het toekomstige aanbod aan logopedisten zou moeten zijn om balans op de arbeidsmarkt te bereiken. Ook wordt in het onderzoek gekeken naar verschillende toekomstscenario's voor de beroepsgroep en de context waarin toekomstige logopedisten zullen werken. Het invullen van de vragenlijst duurt maximaal 10 minuten.

Wij stellen een aantal vragen over verschillende onderwerpen:

- De vragenlijst begint met enkele algemene vragen;
- Daarna volgt, als u nu werkzaam bent als logopedist, een aantal vragen over uw werkzaamheid en loopbaan (bijvoorbeeld in welke setting u werkt, hoe lang u verwacht te werken als logopedist etc.);
- Een apart vragenblok is opgenomen als u niet, of niet meer werkzaam bent als logopedist. De vragenlijst is dan korter. U wordt automatisch verwezen naar de juiste vragen;
- Ook zijn er enkele vraagblokken opgenomen met stellingen waarop u uw mening kunt geven, over verschillende onderwerpen.

Mocht u vragen hebben naar aanleiding van deze vragenlijst dan kunt u contact opnemen met één van de onderzoekers Linda Flinterman of Elize Vis.

Voor dit onderzoek hebben we toestemming nodig voor het verwerken van de ingevulde gegevens. Waarvoor u toestemming geeft leest u hieronder. Daarna kunt u aangeven of u hiermee instemt.

- Wij gaan vertrouwelijk met uw gegevens om. De antwoorden op de vragenlijst kunnen niet door de onderzoekers gelinkt worden aan persoonsgegevens. Persoonsgegevens worden ook niet langer bewaard dan nodig (na afronding van het onderzoek worden deze vernietigd).
- Na afloop van het onderzoek worden alle antwoorden die op de vragen gegeven zijn geanalyseerd en het resultaat hiervan wordt gepubliceerd in openbare rapportages. De gegevens in die rapportages zijn in geen geval naar individuen te herleiden. Dat principe hanteren wij ook in onze communicatie met de opdrachtgever van dit onderzoek en andere belanghebbende partijen.
- De antwoorden die u op de vragen geeft slaan wij op en bewaren deze tien jaar. Het is nodig om uw gegevens zo lang op te slaan, omdat de analyse van de gegevens in die periode opnieuw moet kunnen worden gedaan als hier aanleiding toe is. Dit is goed gebruik in wetenschappelijk onderzoek.
- Als u klachten heeft over de toepassing van de privacy dan kunt u hierover contact opnemen met []
- U kunt ook terecht bij de autoriteit persoonsgegevens.

Ik geef toestemming voor het verwerken van mijn gegevens:

- Ja
- Nee

1. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders dan bovenstaande
- Wil ik niet zeggen

2. Wat is uw geboortejaar?

___ jaar

3. Kunt u aangeven in welk jaar u bent begonnen met de opleiding tot logopedist en in welk jaar u deze heeft afgerond? Als u het exacte jaar niet weet, mag u ook een schatting invullen.

Beginjaar _____

Eindjaar _____

4. Bent u lid van de Nederlandse vereniging voor Logopedie en Foniatrie?

- Ja
- Nee
- Wil ik niet zeggen

5. Bent u kwaliteitsgeregistreerd bij het Kwaliteitsregister Paramedici?

- Ja
- Nee, maar ik zou dit wel willen
- Nee, en ik zou dit ook niet willen
- Wil ik niet zeggen

6. Hieronder kunt u uw antwoorden op vraag 4 en 5 eventueel toelichten.

_____

7. Bent u momenteel werkzaam als logopedist in Nederland? Met 'werkzaam zijn als logopedist' bedoelen we dat u werk doet waarin u de achtergrond als logopedist gebruikt. Dit kan dus ook een functie in onderzoek, bestuur of onderwijs zijn. Werkt u (tijdelijk) in Caribisch Nederland, kies dan ook 'ja'.

- Nee, momenteel niet (meer) werkzaam als logopedist in Nederland
- Ja, momenteel werkzaam als logopedist in Nederland

8. Sinds wanneer bent u werkzaam als logopedist in Nederland?

___ jaar

9. Kunt u hieronder aangeven hoeveel uur u momenteel gemiddeld per week in totaal werkzaam bent als logopedist? *Bij het aantal uur graag alle uren invullen die u werkt als logopedist, dus zowel de uren die u direct aan de cliënt/patiënt besteedt als alle andere uren, ook als het gaat om bijvoorbeeld bij- en nascholing, administratie, het bijhouden van literatuur e.d.*

Aantal uur dat ik (gemiddeld) per week werk als logopedist:

_____

10. U heeft aangegeven in totaal (gemiddeld) {{vr9}} uur te werken als logopedist. Hoeveel van deze uren besteedt u aan cliëntgebonden en niet- cliëntgebonden tijd?

	Aantal uren:
Aantal uur direct patiëntgebonden tijd (o.a. behandelingen (fysiek en digitaal), overleg met patiënt of naasten)	_____
Aantal uur indirect patiëntgebonden tijd (o.a. administratie, overleg met derden):	_____
Aantal uur niet-patiëntgebonden tijd (o.a. bedrijfsvoering, netwerken, bijscholing):	_____

11. Hoeveel aanstellingen als logopedist heeft u? Als u binnen één aanstelling bij één werkgever op meerdere locaties werkt, rekenen we dit als één aanstelling.

_____

12. In wat voor dienstverband(en) bent u werkzaam als logopedist? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Loondienst
- ZZP'er
- Via uitzendbureau of detachering
- Eigenaar van een eigen praktijk
- Anders namelijk: _____

12b. Wat voor type praktijk heeft u?

- Solopraktijk: Onder een solopraktijk wordt verstaan een praktijk van één logopedist. De logopedist is de praktijkeigenaar. De logopedist kan wel één of meerdere logopedisten in dienst hebben.
- Kostenmaatschap: Onder een kostenmaatschap wordt verstaan een samenwerkingsverband tussen twee of meerdere logopedisten. Elke logopedist voert zijn/haar eigen administratie en declareert zelf bij de zorgverzekeraar. Juridisch betreft het hier dus meerdere logopediepraktijken. Bij de belasting moet iedere logopedist ook apart aangifte doen en belastingtechnisch is hier sprake van meerdere praktijken logopedie onder één dak. Alleen de kosten voor de praktijkvoering worden gedeeld.
- Openbare maatschap: Onder een openbare maatschap wordt verstaan een samenwerkingsverband tussen twee of meerdere logopedisten die ook juridisch en belastingtechnisch één samenwerkingsverband vormen. Deze logopedisten declareren gezamenlijk bij de zorgverzekeraars. Voor de belastingdienst is hier sprake van één praktijk.
- Overig

13. In wat voor organisatie(s) bent u als logopedist werkzaam? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Eerste lijn: zelfstandige praktijk
- Eerste lijn: Praktijk in gezondheidscentrum
- Verzorgings- en verpleeghuizen, thuiszorg (VVT)
- Gehandicaptenzorginstelling
- Ziekenhuis
- Revalidatiecentrum
- Audiologisch centrum/behandelgroep
- Een andere zorginstelling/organisatie, namelijk: _____
- Speciaal (basis)onderwijs
- GGD/consultatiebureau
- Hogeschool
- Anders, namelijk: _____

13b. Hoeveel logopedisten werken er in de organisatie waarin u werkt, inclusief uzelf? *Als u meerdere aanstellingen heeft, tel dan de aantallen bij elkaar op.*

_____

14. In welke provincie(s) bent u werkzaam als logopedist? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Groningen
- Friesland
- Drenthe
- Overijssel
- Flevoland
- Gelderland
- Noord-Brabant
- Limburg
- Zeeland
- Utrecht
- Noord-Holland
- Zuid-Holland
- Caribisch Nederland

15. Hoe schat u momenteel uw werkdruk in?

Zeer laag

Zeer hoog

Min: 0Max: 100

16. In hoeverre bent u het eens met deze stellingen?

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Eens	Helemaal mee eens	Weet niet
Ik haal veel plezier uit mijn werk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind mijn werk leuker dan anderen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De meeste dagen ben ik enthousiast over mijn werk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voel me tevreden over mijn werk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou gemakkelijk een andere baan als logopedist kunnen vinden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vervul een functie die goed passend is bij mijn opleiding	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. In hoeverre zijn er volgens u momenteel voldoende logopedisten in uw regio?

- Er zijn te veel logopedisten
- Er zijn precies voldoende logopedisten
- Er zijn te weinig logopedisten
- Weet ik niet

18. Kunt u uw antwoorden toelichten?

_____

19. Tot welke leeftijd (ongeveer) denkt u te blijven werken als logopedist in Nederland?

- _____
- Weet niet

20. Wanneer u stopt met werken als logopedist in Nederland, wat zal dan (waarschijnlijk) de reden zijn?

- Ik zal dan met pensioen gaan
- Ik zal dan in een ander vak gaan werken
- Ik zal dan me op ouderschap of zorgtaken richten
- Ik zal dan moeten stoppen vanwege lichamelijke klachten
- Ik zal dan moeten stoppen vanwege psychische klachten
- Ik zal beginnen met het volgen van een andere opleiding
- Ik ga in het buitenland werken
- Anders, namelijk: _____

21. Kunt u uw antwoord toelichten?

---

22. Bent u ooit werkzaam geweest als logopedist in Nederland?

- Nee
- Ja

23. Welke periode werkte u als laatst als logopedist in Nederland?

Van (jaartal)	Tot (jaartal)
<hr/>	<hr/>

---

24. Waarom werkt u momenteel niet als logopedist in Nederland of waarom bent u nooit werkzaam geweest als logopedist in Nederland? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Ik ben gepensioneerd
- Ik ben werkzaam in een ander vak
- Ik richt mij op ouderschaps- of zorgtaken
- Ik ben gestopt vanwege lichamelijke klachten
- Ik ben gestopt vanwege psychische klachten
- Ik ben bezig met een andere opleiding
- Ik werk als logopedist in het buitenland
- Het vak gaf mij onvoldoende uitdaging
- Anders, namelijk: _____

25. Bent u van plan om in de komende 5 jaar wel (weer) als logopedist te gaan werken in Nederland?

- Ja
- Misschien
- Nee

26. Kunt u uw antwoord toelichten?

De volgende vragen gaan over die u mogelijk heeft gevolgd en over hoe deze cursussen of opleidingen al dan niet bijdragen aan uw loopbaan. Als u (tijdelijk) niet werkzaam bent, is het wellicht moeilijker de vragen in te vullen. U mag deze in dat geval overslaan als u wilt.

27. Heeft u een masteropleiding gevolgd, bent u hiermee bezig of zou u in de toekomst een masteropleiding willen gaan volgen?

- Ja
- Nee

27b. Heeft u één van de volgende masteropleidingen afgerond of wilt u deze in de toekomst gaan volgen?

	Heb ik afgerond	Wil ik gaan volgen	Niet afgerond en wil ik niet gaan volgen
Neurolinguïstiek	☐	☐	☐
Spraak- en Taalpathologie	☐	☐	☐
(Toegepaste) Taalwetenschap	☐	☐	☐
Gezondheidswetenschappen voor Zorgprofessionals/Logopediewetenschap	☐	☐	☐
Pedagogiek	☐	☐	☐
Psychologie	☐	☐	☐
Zorgmanagement	☐	☐	☐
Anders, namelijk:	☐	☐	☐

28. Beantwoord de volgende stellingen over het volgen van opleidingen en cursussen.

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Eens	Helemaal mee eens	Weet niet/n.v.t.
Opleidingen en cursussen zijn onmisbaar om je als logopedist verder te ontwikkelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb voldoende tijd voor opleidingen en cursussen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het volgen van opleidingen en cursussen draagt bij aan mijn werkplezier	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het volgen van opleidingen en cursussen geeft mij een beter loopbaanperspectief	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De kosten voor opleidingen en cursussen moeten volledig worden vergoed door de werkgever	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De eisen aan de kwaliteitsherregistratie zijn te hoog	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Dit was de laatste vraag. Wanneer u opmerkingen over de gestelde vragen heeft, of nog iets anders kwijt wilt, dan kunt u dit hieronder opschrijven. Ook dit antwoord verwerken we geheel vertrouwelijk en anoniem.

Hartelijk dank voor uw deelname. Uw antwoorden zijn verstuurd.

Bijlage B Vragenlijst studenten

Deze enquête hoort bij een onderzoek waarin uitgezocht gaat worden hoeveel logopedisten er in de toekomst nodig zijn en of er voldoende logopedisten worden opgeleid. Dit onderzoek draagt bij aan een gezonde arbeidsmarkt voor logopedisten en wordt gedaan door het Nivel in opdracht van de NVLF en het LOOL (Landelijk Overleg Opleidingen Logopedie), met ondersteuning van de Hogescholen. Dit type onderzoek wordt een capaciteitsraming genoemd. Fijn dat je de tijd neemt om deze enquête in te vullen! Je krijgt maximaal 20 vragen, afhankelijk van jouw situatie.

Mocht je vragen hebben naar aanleiding van deze vragenlijst, dan kun je contact opnemen met één van de onderzoekers: Linda Flinterman (email) of Elize Vis (email)

Voor dit onderzoek hebben we je toestemming nodig om jouw antwoorden te verwerken. Lees hiervoor onderstaande informatie goed door. Onderaan deze pagina kun je aangeven of je hiermee instemt.

Het invullen van deze vragenlijst is volledig anoniem. De antwoorden op de vragenlijst kunnen niet gelinkt worden aan jou als persoon. De antwoorden op de vragen van alle deelnemers worden in openbare rapportages verwerkt. We zorgen ervoor dat dit in geen geval naar jou als individu te herleiden is. Dat principe hanteren wij ook in onze communicatie met de opdrachtgever van dit onderzoek en andere belanghebbende partijen.

Wij bewaren de antwoorden die je op de vragen geeft tien jaar. Het is nodig om de gegevens zo lang op te slaan, omdat de analyse van de gegevens in die periode opnieuw moet kunnen worden gedaan als hier aanleiding toe is.

Indien je ontevreden bent over hoe er met je privacy wordt omgegaan, kun je een klacht indienen bij (email). Je kunt ook terecht bij de autoriteit persoonsgegevens

Ik geef toestemming voor het verwerken van mijn gegevens:

- Ja
- Nee

1. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders dan bovenstaande
- Wil ik niet zeggen

2. Wat is je geboortjaar?

_____ jaar

3. Aan welke hogeschool volg je de opleiding tot logopedist?

- Windesheim Zwolle
- Windesheim Almere

- Fontys Eindhoven
- Hogeschool Rotterdam
- Hanze Hogeschool Groningen
- Hogeschool Utrecht
- Zuyd Hogeschool
- Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN)
- NCOI/Pro Education

4. In welk jaar ben je met de opleiding tot logopedist begonnen?

_____ jaar

5. Welke opleidingsvorm volg je?

- Deeltijd
- Voltijd
- Duaal

6. In welke fase van de opleiding zit je?

- Propedeuse
- Het midden van de opleiding: ik heb de propedeuse afgerond, maar ben nog niet bezig met de afstudeerfase
- Afstudeerfase

7. Welke opleiding heb je gevolgd voor je begon aan de opleiding tot logopedist?

- havo
- vwo/gymnasium
- Een mbo-opleiding, namelijk: _____
- Een hbo-opleiding, namelijk: _____
- Een universitaire opleiding, namelijk: _____
- Geen, ik heb de MCT-H/toelatingsonderzoek gedaan
- Geen van bovenstaande, ik heb de volgende opleiding gevolgd voor ik aan deze opleiding begon: _____

8. Ben je van plan de opleiding tot logopedist af te ronden?

- Ja
- Nee
- Ik twijfel/ik weet het niet

9. Kun je toelichten waarom je de opleiding (misschien) niet zal afronden?

_____

De volgende vragen gaan over jouw toekomstplannen na de opleiding.

10. Ben je van plan om na het afronden van de opleiding te gaan werken als logopedist?

- Ja
- Nee
- Ik twijfel/ik weet het niet

11. Hoeveel uur per week zou je dan het liefst als logopedist willen werken?

- Uur per week: _____
- Ik weet het nog niet

12. In wat voor type dienstverband wil je het liefst gaan werken? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Zelfstandig (een eigen praktijk)
- In loondienst
- Als ZZP'er
- Weet ik niet

13. In welk type organisatie zou je het liefst willen werken? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Eerste lijns praktijk
- Verzorgings- en verpleeghuizen, thuiszorg (VVT)
- Gehandicaptenzorginstelling
- Ziekenhuis
- Revalidatiecentrum
- Audiologisch centrum/behandelgroep
- Een andere zorginstelling/organisatie, namelijk: _____
- Speciaal (basis)onderwijs
- GGD / consultatiebureau
- Hogeschool
- Anders, namelijk: _____
- Weet ik niet

14. In welke provincie ben je opgegroeid, in welke woon je nu en waar zou je willen werken na het afronden van de opleiding? *Meerdere antwoorden mogelijk*

Opgegroeid:

- Groningen
- Friesland
- Drenthe
- Overijssel
- Flevoland
- Gelderland
- Noord-Brabant
- Limburg
- Zeeland
- Utrecht
- Noord-Holland
- Zuid-Holland
- Buitenland

Woon ik nu:

- Groningen
- Friesland
- Drenthe
- Overijssel
- Flevoland
- Gelderland
- Noord-Brabant
- Limburg
- Zeeland
- Utrecht
- Noord-Holland
- Zuid-Holland
- Buitenland

Wil ik werken

- Groningen
- Friesland
- Drenthe
- Overijssel
- Flevoland
- Gelderland
- Noord-Brabant
- Limburg
- Zeeland
- Utrecht
- Noord-Holland
- Zuid-Holland
- Buitenland
- Maakt mij niet uit / geen voorkeur
- Weet ik nog niet

15. Wil je in de toekomst (nog) een andere opleiding gaan volgen?

- Ja
- Nee
- Ik twijfel/ik weet het niet

16. Welke opleiding zou je willen volgen?

Kun je je antwoord toelichten?

---

17. Beantwoord de volgende stellingen.

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens	Weet niet
Ik denk dat het beroep als logopedist er één is met veel toekomstperspectief	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik wil mijn hele leven logopedist blijven ¹⁾	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bij- en nascholing wordt een belangrijk onderdeel van mijn toekomstige loopbaan ²⁾	☐	☐	☐	☐	☐	☐

18. Waarom wil je na je afstuderen (misschien) niet direct gaan werken als logopedist?

- Ik wil een hbo-opleiding gaan volgen namelijk (en dan wil ik in dat vak werken)::
_____
- Ik wil een WO-opleiding gaan volgen namelijk (en dan wil ik in dat vak werken)::
_____
- Ik wil gaan werken in een ander beroep namelijk:: _____
- Ik wil eerst even wat anders doen en dan mogelijk alsnog aan de slag als logopedist
- Anders, namelijk: _____

19. Kun je toelichten waarom je (misschien) niet als logopedist wil gaan werken en wat ervoor nodig zou zijn om dit eventueel wel te doen?

_____

20. Dit is de laatste vraag. Wanneer je opmerkingen hebt over de gestelde vragen, of nog iets anders kwijt wilt in het kader van dit onderzoek dan kun je dit hieronder kwijt. Ook dit antwoord verwerken we geheel vertrouwelijk en anoniem.

_____

Hartelijk dank voor je deelname. Je antwoorden zijn verstuurd.

Bijlage C Aanvullende analyses werkplezier

Tabel Resultaten werkplezier voor logopedisten die in de eerste lijn werken

	Oneens	Neutraal	Eens	Weet niet
Ik haal veel plezier uit mijn werk (N=1282)	6,0%	8,5%	85,5%	0,0%
Ik vind mijn werk leuker dan anderen (N=1252)	11,3%	34,4%	44,6%	9,7%
De meeste dagen ben ik enthousiast over mijn werk (N=1280)	7,2%	10,9%	82,0%	0,0%
Ik voel me tevreden over mijn werk (N=1258)	14,4%	15,3%	70,3%	0,0%

	Oneens	Neutraal	Eens	Weet niet
Ik zou gemakkelijk een andere baan als logopedist kunnen vinden (N=1279)	6,1%	7,9%	79,0%	7,0%
Ik vervul een functie die goed passend is bij mijn opleiding (N=1273)	4,9%	4,0%	90,7%	0,4%

Tabel Resultaten werkplezier voor logopedisten die in andere werkvelden dan de eerste lijn werken

	Oneens	Neutraal	Eens	Weet niet
Ik haal veel plezier uit mijn werk (N=2351)	5,1%	6,7%	88,2%	0,0%
Ik vind mijn werk leuker dan anderen (N=2306)	10,1%	36,9%	42,5%	10,5%
De meeste dagen ben ik enthousiast over mijn werk (N=2351)	5,5%	9,8%	84,6%	0,1%
Ik voel me tevreden over mijn werk (N=2321)	10,1%	12,8%	76,9%	0,1%

	Oneens	Neutraal	Eens	Weet niet
Ik zou gemakkelijk een andere baan als logopedist kunnen vinden (N=2345)	8,7%	11,6%	71,5%	8,2%
Ik vervul een functie die goed passend is bij mijn opleiding (N=2339)	5,8%	5,0%	88,8%	0,4%